

**NIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Katja Kozina

**RADIJSKE POSTAJE
S STATUSOM POSEBNEGA POMENA
NA GORENJSKEM**

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Katja Kozina

Mentorica: doc. dr. Sandra Bašić Hrvatin

**RADIJSKE POSTAJE
S STATUSOM POSEBNEGA POMENA
NA GORENJSKEM**

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

*Hvala doc. dr. Sandri Bašić Hrvatini za sleherni predavanje in strokovno pomoč;
mami in atiju, ker sta mi pokazala pravo pot v življenje in mi za popotnico poklonila neprecenljive vrednote;
vsem, ki verjamete vame.*

Radijske postaje s statusom posebnega pomena na Gorenjskem

Radijske postaje so se v Sloveniji po osamosvojitvi kar množile; nikoli zares urejena zakonodaja in podeljevanje frekvenc sta privedla do mnogih nepravilnosti na področju radijskega medija v Sloveniji. Država v želji po spodbujanju različnosti in raznovrstnosti informacij z nenadzorovanim financiranjem določenih radijskih postaj, ki jim je podelila status posebnega pomena, dosega ravno nasprotno učinke. Samo na Gorenjskem, ki predstavlja desetino ozemlja Republike Slovenije, deluje kar petina radijskih postaj s statusom posebnega pomena, to so štiri radijske postaje – Radio Gorenc, Radio Triglav, Radio Sora in Radio Kranj – Gorenjski Megasrček. Z analizo radijskih oddaj sem ugotovila, da so si osrednje informativne oddaje na omenjenih radijskih postajah zelo podobne (ponavlja se kar 35 odstotkov vsebine) in da država tako identične vsebine financira štirikrat, s čimer ne spodbuja raznolikosti, ampak nasprotno, odobrava podobnost. Tako načrtno vzdržuje lokalno informativno mrežo. V pogojih za pridobitev sredstev tudi poudarja, da določeno vsebino financira samo enkrat, hkrati pa iz leta v leto financira iste projekte pod drugim imenom in to na več radijskih postajah. Za ureditev kaotičnega stanja se zavzema tudi APEK (Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije) s predlogom podeljevanja koncesij manjšemu številu postaj (predvsem pa na istem področju le enemu) in tudi s predlogom povezovanja posameznih medijev v skupine, ki bi poskrbele za pokritost določenega področja.

Ključne besede: radijska postaja, status posebnega pomena, Gorenjska regija, financirane programske vsebine, medijska zakonodaja.

Radio stations with a special status in Gorenjska

The number of radio stations in Slovenia has been growing ever since the declaration of independence. As the media legislation and the granting of frequencies have not been regulated by law, many irregularities have been recorded in the field of Slovenian radio media. The intention of the state to encourage different and diversified information by unsupervised financing of specific radio stations that have been given a special status has in fact had the opposite effect. The region of Gorenjska, which represents one tenth of the territory of the Republic of Slovenia, has four radio stations with a special status – Radio Gorenc, Radio Triglav, Radio Sora and Radio Kranj – Gorenjski Megasrček, which is more than one fifth of all the radio stations with this status. By analyzing the radio program, I have established that the news programs of the aforementioned radio stations are very similar – in fact, more than thirty-five percent of the content is the same. This fact not only means that the state is financing the same content four times, but that it is also not encouraging diversity, but in fact approving of the similarity. In this way, the state is systematically maintaining the local information network. Although the conditions for the granting of funds specify that any specific content can only be granted the funds once, year by year the state is actually financing the same projects under different names on various radio stations. APEK (Post and Electronic Communications Agency of the Republic of Slovenia) is striving to regulate the chaotic state in the field of radio media with the proposal to grant the concession to a limited number of radio stations (and specifically, to a single radio station in a specific area) and to connect individual media into groups that would provide media coverage of a certain area.

Ključne besede: radio station, special status, the region of Gorenjska, financed program, media legislation.

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	7
1.1 Metodologija	9
2. NASTANEK RADIA	10
2.1 Začetki radia na Slovenskem.....	13
2.1.1 Radio Ljubljana	15
2.1.2 Radio Slovenija	16
2.2 Ostale radijske postaje v Sloveniji	17
3. ZAKONSKA REGULACIJA MEDIJSKEGA PROSTORA V REPUBLIKI SLOVENIJI	18
3.1 Zakon o RTV Slovenija.....	18
3.2 Zakon o javnih glasilih.....	19
3.3 Zakon o medijih	21
3.3.1 Določila in novosti	21
3.3.2 Status posebnega pomena.....	23
3.3.3 Odzivi.....	24
4. RADIJSKE POSTAJE S STATUSOM POSEBNEGA POMENA NA GORENJSKEM	28
4.1 Radio Gorenc.....	30
4.2 Radio Triglav.....	31
4.3 Radio Sora	31
4.4 Radio Kranj – Gorenjski Megasrček.....	32
5. OSREDNJE INFORMATIVNE ODDAJE NA GORENJSKIH RADIJSKIH POSTAJAH S STATUSOM POSEBNEGA POMENA	32
5.1 Gorenjske novice (Radio Gorenc).....	32
5.2 Novice izpod Triglava (Radio Triglav).....	33
5.3 Novice na Sori (Radio Sora)	36
5.4 Gorenjska danes (Radio Kranj – Gorenjski Megasrček).....	40

6. PRIMERJAVA INFORMATIVNIH ODDAJ	44
6.1 Dolžina oddaje.....	44
6.2 Število novic in struktura oddaje.....	45
6.3 Vrste novic glede na temo (vseslovenske, regionalne in lokalne)	46
6.4 Vir STA (podobnost z novicami, objavljenimi na STA)	48
6.5 Dodane izjave	50
6.6 Ponavljajoče se novice	50
6.7 Kakovost informativnih oddaj.....	53
7. POSLUŠANOST RADIJSKIH POSTAJ NA GORENJSKEM.....	54
8. PREDLOG APEK ZA IZBOLJŠANJE STANJA	56
9. SKLEP.....	59
10. LITERATURA in VIRI.....	63
10.1 Arhiv oddaj.....	65

KAZALO TABEL in GRAFOV

Tabela 6.1: Struktura informativnih oddaj	44
Tabela 6.2: Prikaz ponavljajočih se novic.....	52
Tabela 6.3: Kakovost informativnih oddaj.....	53
Tabela 7.1: Poslušnost radijskih postaj na Gorenjskem	55
Graf 7.1: Poslušnost radijskih postaj na Gorenjskem.....	56

1. UVOD

Vsak nov medij v zgodovini je pomenil »revolucijo« in kratek čas je tako skoraj vedno veljalo tudi prepričanje, da bo izpodrinil vse do tedaj poznane oblike množičnega komuniciranja. Radia na primer so se močno ustrašili časopisi, ko pa se je pojavila televizija, je nekaj časa veljala za naslednico radia, celo radio s sliko so ji rekli. Zgodba o radiu je tako zgodba o tehnološkem razvoju, napetosti med vodstvom korporacij in izumitelji, bojih v panogi, zakonskih regulacijah in družbenem vplivu (Merljak Zdovc 2007: 136).

Crisell (1986: 3) je za radio dejal, da »je slep medij«. Sestavljajo ga namreč govor, glasba, zvočni efekti in tišina. Pravi, da prav s tem »*spodbuja domišljijo, saj si morajo poslušalci sami predstavljati stvari, o katerih poslušajo, imajo pa občutek »živosti dogajanja« in občutek, da se stvari odvijajo ravnokar, pred njimi*«.

Od svojih začetkov v drugi polovici 19. stoletja pa vse do danes, 21. stoletja, je radio preživel različne razvojne stopnje; zagotovo pomeni prelomnico druga polovica tridesetih let 20. stoletja, ko je »odrasel«. Kljub temu pa je njegovo poslanstvo skorajda od začetka ostalo enako – zabavati in informirati. Kljub vsem preprekam se je obdržal in dandanes mu nihče več ne napoveduje konca; je namreč eden redkih ali celo edini medij, ki ne zahteva stodontne pozornosti in je lahko skoraj vedno in povsod naš spremljevalec – doma, v službi, v avtu, pri rekreaciji ...

Še vedno se sicer srečuje s težavami in se bori za svoj prostor, za svojo slišnost in pozornost z drugimi mediji, a tokrat gre bolj za vprašanje programske zasnove. V stoletju in pol njegovega razvoja so se namreč oblikovali ne le različni radijski sprejemniki, ampak tudi različni tipi radijskih postaj. Radio je močno zaznamoval tudi slovenski prostor; z vedno novimi poglavji zgodbe o napredku in širjenju pa - kot kaže - še dolgo ne bo medij v ozadju. Radio ostaja eden ključnih medijev v javnem interesu, v interesu zagotavljanja dostopa javnosti do širokega spektra informacij in pogledov ter komunikacijskega kanala za udeležbo

v javni razpravi, za uresničevanje temeljnih človekovih in državljanskih pravic in ohranjanje demokracije¹.

V Sloveniji si je radio izboril svoj prostor in ob poplavi najrazličnejših medijev vedno igral pomembno vlogo. Vedno več radijskih postaj, zlasti po osamosvojitvi, ko so se začele razvijati komercialne radijske postaje, in večkrat spreminjajoča se zakonodaja pa sta dejavnika, ki sta zagotovo dala močan pečat razvoju tega medija.

Tako se danes bije boj za poslušanstvo med tremi nacionalnimi radijskimi programi v okviru Radiotelevizije Slovenija, ki imajo finančno zaledje in hkrati določene vsebine, komercialnimi radijskimi postajami, ki so najbolj proste glede vsebine, vmes pa svoj krog poslušalcev iščejo še nekoč lokalne in regionalne radijske postaje, danes radijske postaje posebnega pomena. Slednje pravijo, da imajo prav one najbolj nevhvaležno vlogo v tem delu medijskega sveta; želijo zadovoljiti okus poslušalcev in oglaševalcev, ki jim omogočajo preživetje, hkrati pa morajo zadostiti tudi zakonskim predpisom, če želijo ohraniti status in zato prejemati tudi nekaj finančnih sredstev.

Zdi se, kot da bi želeli imeti preveč na enem mestu – namreč v državi, ki ima slaba dva milijona prebivalcev, kar tri različne tipe radijskih postaj (to je le osnovna delitev, obstaja še natančnejša razčlemba znotraj teh). Gorenjska na primer ima kar štiri radijske postaje s statusom posebnega pomena, Slovenija pa premore vsega skupaj 18 radijskih postaj posebnega pomena. Na Gorenjskem je torej dobrih 22 odstotkov radijskih postaj posebnega pomena, čeprav regija obsega le 10 odstotkov ozemlja Republike Slovenije. Te radijske postaje bi (poleg nacionalnih in komercialnih programov) zagotovo zelo težko preživele, če ne bi vmes posegala država. Po eni strani jih z zakonskimi omejitvami »dela manj poslušljive« in pripravlja do tega, da je pomembna količina in manj kakovost, po drugi strani pa jih za to upoštevanje pravil vsako leto nagraduje s finančnimi injekcijami preko razpisa na Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije. Tako se trg umetno vzdržuje s tako širokim spektrom; ponudba na enem mestu (v tem primeru na Gorenjskem) je zagotovo večja od povpraševanja. Prepričana pa sem, da je ponudba tudi dokaj podobna, da se torej vsebine na vseh štirih radijih ponavljajo in da država financira isto stvar večkrat (poleg tega, da že v

¹ APEK (2007): *Strategija razvoja radijskih in televizijskih programov v Republiki Sloveniji*. Dostopno na http://www.apek.si/sl/datoteke/File/2007/javni%20razpisi/strategija_razvoja_rad_tv_programov_rs_del_osn.pdf (19. januar 2008).

osnovi ugotovi, da financira Radiotelevizijo Slovenija (v nadaljevanju RTV) in še radijske postaje posebnega pomena). Če bi torej zaprla pipo finančnih prilivov in se bolj osredotočila na kakovost, bi se tudi radijske postaje bolj trudile za zanimive in inovativne vsebine. Tako pa je skoraj vnaprej jasno, da bodo informativne vsebine uspele na razpisu, če le dosegajo zakonsko predpisano minutažo; kakovost pa – kaj je že to?

1.1 Metodologija

Diplomsko delo je sestavljeno iz teoretičnega in empiričnega dela. Osredotočila se bom na radijske postaje s statusom posebnega pomena na Gorenjskem. Gre za štiri radijske postaje (Radio Gorenc, Radio Triglav, Radio Sora in Radio Kranj – Gorenjski Megasrček), ki so iz lokalnih in regionalnih radijskih postaj z Zakonom o medijih² (v nadaljevanju Zmed) dobile nov naziv in nove programske usmeritve.

V teoretičnem delu se bom osredotočila na razvoj radia v svetu in Sloveniji ter pojasnila, kako so se v Sloveniji razvijali različni tipi radijskih postaj in kako je to področje medijev zakonsko urejeno. Tu bom najprej izpostavila lokalne in regionalne radijske postaje, potem pa njihov status posebnega pomena; osredotočila se bom na to, kaj status pravzaprav pomeni, kaj prinaša radijskim postajam in kaj od njih zahteva.

V empiričnem delu bom analizirala informativne oddaje že omenjenih radijskih postaj, ki so na razpisu Ministrstva za kulturo Republike Slovenije³ prejele sredstva, ker so pomembne za skupnost oziroma določeno skupino javnosti. Skušala bom dokazati, da so financirane informativne oddaje na vseh teh radijih, kar pomeni, da ministrstvo res ustvarja vzporedno mrežo informativnih oddaj in tako dvakrat oziroma večkrat financira zagotavljanje in posredovanje istih informacij.

Skušala bom tudi opredeliti, kaj svojega so v določeno informativno oddajo vložile posamezne radijske postaje, katere novice pa so preprosto povzete po Slovenski tiskovni

² *Zakon o medijih* (2006). Ljubljana: Uradni list RS 110. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006110&stevilka=4666> (5. januar 2008).

³ Ministrstvo za kulturo (2007): *Rezultati rednega letnega javnega razpisa za sofinanciranje ustvarjanja programskih vsebin medijev*. Dostopno na http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Razpisi/rezultati/2007/jpr21-mv-2007/jpr21-mv-2007-B_programi_PPP.doc (3. januar 2008).

agenciji (v nadaljevanju STA)⁴. Kriteriji, po katerih bom določevala kakovost oddaj, so: aktualnost novice, svoji viri (ne STA), dodane izjave sogovornikov, primernost tem glede na status (lokalne, regionalne), oblika oddaje oziroma smiselna razdelitev oddaje in vrstni red tem v oddaji. Skozi analizo bom tako skušala razdeliti oziroma razvrstiti omenjene radijske postaje »po kakovosti«, to je glede na vsebino.

V svojem diplomskem delu bom torej preverjala naslednji dve hipotezi:

- **Prva hipoteza:** na področju Gorenjske so štiri radijske postaje s statusom posebnega pomena (kar pomeni štirikratno financiranje s strani države) odločno preveč; vsebine informativnih oddaj se namreč zaradi relativno majhnega prostora ponavljajo.
- **Druga hipoteza:** izbrane oddaje so grajene na količinski ravni, kar pomeni, da so osnovane le na predpisani minutaži oziroma odstotku programa, ne pa na kakovostni vsebini.

2. NASTANEK RADIA

Zgodovina radiofonije je imela na začetku več skupnega z brzojavom kot s telefonom, čeprav je potem, ko se je radiodifuzija razvila, Puskasov⁵ dosežek retrospektivno dobil nov pomen, leta 1925 pa je Frank Gill, udeleženec razprav v britanski poštni upravi, iz katerih je pognal BBC, poudaril, da *»ima telefonija nekaj lastnosti, ki so skupne tako pismu kot časniku. Zagrniti jo je moč v zasebnost ... ali pa jo oddajati milijonom ljudi hkrati«* (Briggs in Burke 2005: 143).

Radio se je pojavil že pred prvo svetovno vojno in je tako v obdobju informacijske družbe dal novinarstvu novo razsežnost, ki je povezana z glavnimi značilnostmi elektronskih medijev: sočasnost, neposrednost, minljivost informacije (Merljak Zdovc 2007: 134). Je torej prvi elektronski medij in prvi medij, ki je lahko informacije podajal v času trajanja določenega dogodka; njegova največja vrlina je še danes ažurnost.

⁴ STA sem zaprosila za uporabniško ime in geslo, da sem lahko pregledala, kaj je objavljala na določen dan. Dodelili so mi ju za čas od 3. marca do 15. marca 2008.

⁵ Theodore Puskas je zasnoval najbolj drzen in daljnosežen projekt uporabe telefona v razvedrilne namene. Leta 1881 je sodeloval na pariški razstavi električnih naprav in si istega leta zagotovil izključno pravico za razvijanje telefonije na Madžarskem (Briggs in Burke 2005: 143).

Začetki radia segajo v leto 1870, ko je britanski znanstvenik James Clerk Maxwell predvidel elektromagnetno valovanje in s tem napovedal, da je teoretično mogoče po zraku prenašati radijske valove. Kmalu zatem je Nемеc Heinrich Hertz dokazal elektromagnetno valovanje. Določil je tudi že oceno moči in števila nihajev pri elektromagnetnih valovih. Enota za število vrtljajev se imenuje prav po njem – hertz. Kljub vsem tem dosežkom pa v vseh svojih poskusih ni videl praktične uporabnosti, čeprav je v bistvu izumil in tudi že uporabljal zametke brezžičnega oddajnika in sprejemnika. Prenos zvoka pa je pomenil že telefon oziroma izum Grahama Bella leta 1876. Že takrat je bilo namreč mogoče zvoke spreminjati v električne impulze s pomočjo mikrofona (razlika pa je v tem, da so takrat zvok prenašali po žicah in ne brezžično). Znanstveniki so se nato spoprijeli z uporabo elektromagnetnih valov. Nikola Tesla je tako v letih 1891 in 1892 opravljal poskuse z oscilatorskim nihajnim krogom, pozneje prav po njem imenovanim Teslovim transformatorjem. V naslednjem letu pa je že opisal temeljna načela brezžičnega prenosa z uporabo uglasenega in ozemljenega zračnega voda. Naprava na tej osnovi je delovala blizu New Yorka na razdalji 32 kilometrov (Brojan 1999: 7).

Hertzev dokaz elektromagnetnega valovanja je navdušil tudi italijanskega znanstvenika Guglielma Marconija. V času med 1895 in 1900 je izdelal praktično napravo, ki je s pomočjo elektromagnetnih valov oddajala telegrafska sporočila po zraku. Leta 1897 je svojo napravo celo tako izpopolnil, da je v Londonu ustanovil družbo za brezžično oddajanje Marconi (Merljak Zdovc 2007: 135).

Nekaj časa je veljalo prepričanje, da je izumitelj radia Marconi, čeprav je zgolj reproduciral aparate, ki jih je tri leta pred njim iznašel Tesla. Ta pa ni bil dovolj izurjen v trženju svojega izuma. Ameriški patentni urad je tako celo leta 1904 patent za radio dal Marconiju, šele po Teslovi smrti leta 1943 pa je ameriško vrhovno sodišče vrnilo Tesli pravico do patenta in mu priznalo, da je on izumitelj radia (Merljak Zdovc 2007: 135).

Odločilen korak na razvojni poti današnjega radia je pomenila elektronka: proizvodnja nedušenih nihanj višjih frekvenc in tudi moduliranje teh frekvenc na preprost način. Leta 1907 je po svetu delovalo okrog 1500 radiotelegrafskih oddajnikov; postaje so delovale na daljših in superdolgih valovnih dolžinah velikosti nekaj 1000 metrov. De Forest je leta 1910 prvič prenašal petje z odra Metropolitanke opere v New Yorku; tako so lahko poslušalci ob sprejemnikih prisluhnili petju tenorja Enrica Carusa (Brojan 1999: 7).

Med prvo svetovno vojno je bilo eksperimentiranje z radiem in vse, kar je povezano z njegovim razvojem, omejeno na vojno in vojaške potrebe. Po vojni pa se je pozornost radijskih navdušencev spet obrnila k občinstvu. Radio se je tako iz tehnološke inovacije spremenil v napravo, ki je našla mesto v skoraj vsakem gospodinjstvu. Nov medij so ljudje že sprejeli za svojega (Merljak Zdovc 2007: 136).

V Evropi so prve radijske postaje začele oddajati na severnem delu te celine. Leta 1919 je radio našel svoje mesto na Nizozemskem. Na Danskem so s prvimi eksperimentalnimi oddajami začeli leta 1921. Prvo uradno dovoljenje za postavitve »javnega radia« je leta 1922 dobila postaja 2MT v Chelmsfordu. Oddajanje se je pričelo 14. novembra 1922, opravila pa ga je družba British Broadcasting Corporation oziroma BBC. To oddajanje štejejo tudi za uradni začetek javnega radia v Evropi (Brojan 1999: 9). V naslednjih letih pa se je radio pojavil še v Nemčiji, Franciji in drugih državah. Do leta 1926 so se že skoraj v vseh državah pojavili radijski oddajniki in postaje (Merljak Zdovc 2007: 136).

V Jugoslaviji je bila prva radijska postaja ustanovljena v Zagrebu (1926), sledila je v Ljubljani (1928) in v Beogradu (1929) (Splichal in Vreg 1986:80). Predvsem po drugi svetovni vojni se je število postaj in programov naglo povečalo.

V tridesetih letih so se že začeli ukvarjati z množičnimi poskusi, kako izboljšati tehnično podobo in kakovost oddajanja. Leta 1935 je inženir Edwin Howard Armstrong seznanil svet z novim načinom moduliranja – frekvenčno modulacijo (FM). Po koncu druge svetovne vojne se je frekvenčne modulacije (FM) oprijela vsa Evropa. Na novem frekvenčnem področju do 100 MHz se je uveljavil še en način modulacije – ultrakratki valovi (UKV) (Brojan 1999: 9).

Razvilo se je tudi radijsko novinarstvo; predvsem je povezano z volitvami v ZDA leta 1932. Takrat so se novega tekmeča z bali tudi časopisi, saj je do izraza prišla njegova prednost – neposrednost in ažurnost. Po predsedniških volitvah tega leta sta postaji CBS in NBC že ponoči objavili izide, čemur pa so časopisi odločno nasprotovali. Spor med njimi in novim medijem so razrešili šele leta 1934, ko so se v New Yorku dogovorili, da bodo ustanovili urad za radijsko novinarstvo. Ta je od agencij brezplačno dobival novice in jih v skrajšani obliki posredoval radijskim postajam. Te so jih smele objaviti samo dvakrat dnevno (Bizilj 2004: 240). Časopis je bil namreč vedno bolj prepričan, da ga bo radio s svojo zmožnostjo ažurnosti, neposrednosti, sočasnosti ... prehitel in izpodrinil. Radio se je dolgo moral boriti za pravico,

da bi objavljala poročila o aktualnih dogodkih, ki bi jih zbirali njegovi sodelavci. Zlata doba radia se je tako začela z drugo svetovno vojno, ko so številne postaje angažirale svoje opazovalce in poročevalce dopisnike, ki so posredovali aktualne novice z bojišč (Merljak Zdovc 2007: 137).

Moč radia, kot sredstva množične komunikacije, izhaja iz edinstvene kombinacije sugestije in prilagodljivosti, iz sporočila, kjer dejstva in pripoved spodbujajo domišljijo in iz njegove nezahtevnosti, saj ne potrebuje stoddotne pozornosti, ampak poslušalci lahko zraven počnejo še kaj drugega. Tako lahko občinstvo radio posluša ali le sliši (Crisell 1986: 16).

Kljub moderni tehniki ima radio tako še danes veliko moč; spremlja nas zjutraj, ko vstanemo oziroma nas celo prebudi, spremlja nas na poti v službo in iz službe, pa tudi doma in na delovnem mestu je nemalokrat naš spremljevalec. Siegel (1992) je celo dejal: *»Zvok je moj medij. Z njim lahko slikam kot slikarji z nešteto barvami. Z njim lahko spravljam ljudi v smeh, jok, zadrego ... in vse to, ne da bi me sploh videli. Moj medij – zvok – je teater domišljije.«*

2.1 Začetki radia na Slovenskem

Tudi na Slovenskem so bili prvi poskusi z brezžično radiotelegrafijo opravljeni že leta 1903, ko so študentje skušali vzpostaviti zvezo med Kranjem in Šmarjetno Goro. Profesor dr. Albin Belar, uveljavljen seizmolog, je sestavil brezžični sprejemnik, ki je bil predviden za meteorološke in seizmološke namene. Na realki so v letih 1912 in 1918 že opravljali poskuse z oddajno postajo na iskrišče in z detektorskim sprejemnikom. Imenoval se je Koherer. Prvi brezžični prenos na slovenskem ozemlju pa naj bi prav tako potekal v prostorih ljubljanske realke na Vegovi, in sicer že med prvo svetovno vojno na telegrafski način (Brojan 1999: 10).

Razvoj radia pa je bil nekoliko otežkočen, ker so bile Beograjske oblasti nezaupljive do radijskih novotarij. Že 25. julija 1923 je ministrstvo za pošto in telegraf izdalo pravilnik o radio-telegrafsko-telefonskih sprejemnih aparatih. Ta je posameznikom dovoljeval le sprejemnike, ne pa tudi oddajnikov. Imetnike radijskih sprejemnikov so začeli nadzorovati, lastniki pa so morali tudi plačevati takso. Tujci niso smeli imeti sprejemnikov, izjema so bili le predstavniki tujih držav; državljani SHS, ki so bivali blizu državnih meja, pa so morali dobiti dovoljenje ministrstva za notranje zadeve. Ta dokument so dve leti pozneje dopolnili še

s seznamom ljudi, ki jim ni bilo treba plačevati radijske naročnine – to so bili pripadniki dvora, visoki državni uradniki ... (Pirc 2005: 39).

Na začetku 20. stoletja so se kljub vsemu tudi na slovenskih tleh vrstili poskusi brezžičnega oddajanja in sprejemanja, izdelovali so amaterske radijske postaje, prenašali govor ali glasbo. 8. marca 1925 je začela v Ljubljani oddajati postaja, ki so jo slišali celo na Bledu, kasneje pa v še bolj oddaljenih krajih. Postajo je izdelal Marij Osana, ki velja za očeta slovenskega radia. Bil je strokovnjak za elektrotehniko, uslužbenec ministrstva za pošto in telegraf, ki sta ga zanimali brezžično radijsko zaznavanje in pošiljanje sporočil. Med prvimi slovenskimi radijskimi navdušenci, ki so s svojimi detektorji spremljali tuje, evropske radijske programe in celo sami izdelovali sprejemnike, pa najdemo še Albina Belarja, profesorja na ljubljanski realki, inženirja Antona Codellija in mnoge druge (Pirc 2005: 39).

Marij Osana je sodeloval tudi v državni reparacijski komisiji in prav na račun reparacij oziroma vojnih odškodnin je država v Nemčiji leta 1922 naročila več radiotelegrafskih in telefonskih postaj. Tako postajo so nameravali zgraditi tudi v Ljubljani in so zato zanjo kupili zemljišče v Domžalah. Ker je bil Osana navdušen nad »broadcastingi«, pa je centralo v Beogradu prepričal, da bi bilo namesto telegrafske boljše zgraditi radiotelefonsko postajo. Gradilo jo je podjetje Telefunken (Pirc 2005: 39).

31. marca 1925 je Prosvetna zveza v Ljubljani ustanovila radijski klub, ki naj bi prirejal javne radijske večere; tudi podeželska prosvetna društva so bila tako navdušena nad novo tehnično pridobitvijo, da so množično nakupovala radijske sprejemnike in organizirala skupinsko poslušanje oddaj. Prosvetna zveza je na državo naslovila prošnjo, naj radijsko postajo zaupa njej, in ministrstvo za pošto in telegraf ji jo je dalo za 15 let v najem. V pogodbo med ministrstvom in Prosvetno zvezo pa so zapisali, da je postaja namenjena javni radiofonski službi, in sicer za širjenje dnevnih novic, meteoroloških, borznih, gospodarskih in industrijskih poročil, za reklame, za prirejanje glasbenih koncertov, reprodukcijo opernih in gledaliških del, za znanstvena in umetniška predavanja. Določili so obvezno dnevno trajanje programa (to je 150 minut, od tega 60 minut za prvorazredne, izvirne glasbene izvedbe, ne za glasbo z gramofonskih plošč), država si je zagotovila nadzor nad programom (za to je imenovala posebnega državnega uradnika) ter si vzela pravico uporabljati postajo in po eno uro na dan oddajati svoj program na stroške Prosvetne zveze (Pirc 2005: 40).

2.1.1 Radio Ljubljana

28. oktobra 1928 so slovesno odprli radijsko oddajno postajo v Ljubljani. V njej so videli predvsem pomembno izobraževalno ustanovo, šele sčasoma so se prilagodili zahtevam časa in poslušalcev. Pripravljali so predavanja, jezikovne tečaje, otroške, mladinske, šolske, ženske, nacionalne ure ter radijske igre. Te so postajale vse boljše in zahtevnejše umetniška zvočna dela, saj je na radiu Ljubljana v tridesetih letih nastala samostojna radijska igralska skupina. Glasbeni program se je opiral na slovensko ljudsko glasbo, predvajali pa so tudi sodobnejša slovenska glasbena dela. Razpisovali so celo glasbene natečaje in s tem podpirali slovensko glasbeno ustvarjalnost. Pomembnejši del glasbenega programa sta izvajala radijski orkester in komorni zbor. Prenašali so domače in tuje glasbene prireditve, operne predstave, koncerte. Razvil se je tudi priljubljeni zabavni radijski program (Pirc 2005: 40). Večina oddaj je zaradi takratne tehnologije potekala v živo. Celo gramofonske plošče so sprva vrteli pred mikrofonom, zato je bila kakovost zvoka zelo slaba (Merljak Zdovc 2007: 138).

Programa v prvih letih niso oblikovali novinarji; snovali so ga predvsem aktivisti Prosvetne zveze in strokovnjaki z različnih področij (Bizilj 2004: 248).

Program je imel tri temeljne vsebinske sestavine (Merljak Zdovc 2007: 139):

1. narodno-domovinsko (predavanja iz narodne zgodovine, prenosi iz slovenskih krajev s poudarkom na zemljepisni in kulturni podobi)
2. ljudskoprosvetno in izobraževalno (jezikovni tečaji, šolske ure ...)
3. umetnostno (literarne ure, zvočne igre kot zametek radijske drame, glasbeni program)

Radio ob nastajanju ni bil predmet političnih preprirov in v prvih letih ga niso izrabili v sodobnem politično-medijskem smislu, vseeno pa ni bil politično nevtralen. Ker je bil v lasti Prosvetne zveze, je promoviral oblastno filozofijo, kadre in duh vladajoče strukture. Kljub temu do druge svetovne vojne ni postal resna politična sila ne v Sloveniji ne v svetu (Bizilj 2004: 236).

Radio Ljubljana je od začetka vključeval elemente novega, aktualnega, resničnega, pomembnega in zanimivega prek neposrednih prenosov ali prek dnevnih poročil, vendar ti elementi niso bili niti prevladujoči, niti redni, še redkeje pa so bili izraženi skozi žanre. Kljub temu se je že pred drugo svetovno vojno pojavilo radijsko poročevalstvo v obliki žive radijske

reportaže na športnem področju. O radiu kot mediju, ki je tekmeč časopisom, so začeli govoriti šele po letu 1938. Med okupacijo je bil razvoj radia prekinjen. Narodno-domovinsko tradicijo sta prevzeli postaji Kričič in Radio OF. Po osvoboditvi se je z rednimi oddajami oglašil Radio Svobodna Ljubljana in jih nadaljeval kot Radio Ljubljana. Govorni del programa je imel poudarjeno propagandno vlogo, ki se je odražala tudi v izboru glasbe: predvajali so veliko partijske, narodne in klasične glasbe (Merljak Zdovc 2007: 139).

V naslednjih desetletjih se je radio Ljubljana izoblikoval v sodobno osrednjo radijsko ustanovo, ki je sledila razvoju radia po svetu. Izboljšal je prostorske zmogljivosti, zmogljivost studiev, zveze, opreme (poskrbeli so za reportažni avtomobil, ki so ga uporabljali za neposredne prenose). Postopoma se je izboljševala slišnost in podaljševalo oddajanje. Programske meje so se širile. Sodelavci v različnih uredništvih so začeli pripravljati nove oddaje, v katerih so vsebino predstavili skozi nove radijske zvrsti (Čepič in Vurnik v Merljak Zdovc 2007: 140).

Prvi program je postajal časovno pretesen, zato so leta 1957 postopoma začeli uvajati drugi program, ki je začel redno delovati leta 1961 (danes Val 202). Zanj je bila značilna večja programska odprtost, na primer kontaktne oddaje. Namenjen je bil mlajšemu občinstvu, oblikoval pa se je kot odzivni, servisno-informativni program. Leta 1969 pa so ustanovili še tretji program (danes Tretji program Ars), saj se je izkazalo, da si poslušalci želijo tudi kakovostnih umetniških oddaj. V ta program so umestili zaokrožene, zvokovno zahtevne umetniške oddaje in oddaje s poglobljenim, problemskim razmišljanjem. V temeljni zasnovi je bil tretji program enak evropskim tretjim programom. Prvi program pa se je ob tem konceptualno jasneje razvijal kot nacionalni program s poudarjeno informativno-politično, kulturno-umetniško in vzgojno-izobraževalno vlogo. Imel je tudi največjo slišnost (Čepič in Vurnik v Merljak Zdovc 2007: 140).

2.1.2 Radio Slovenija

29. marca 1990 je republiška skupščina sprejela zakon, s katerim je preimenovala Radiotelevizijo Ljubljana v Radiotelevizijo Slovenije in prevzela ustanoviteljstvo nad njo. Še isto leto je upravljanje namesto skupščine prevzel Svet Radiotelevizije Slovenije. Štel je 25 članov, ki jih je imenovala republiška skupščina, od teh tri iz vrst zaposlenih. Leta 1991 se je

delovna organizacija Radiotelevizija Slovenija preoblikovala v javni zavod in tozdi in delovna skupnost so postali organizacijske enote v sestavi javnega zavoda.

Radio Slovenija⁶ ima danes tri nacionalne programe in dva regionalna RTV-centra – Koper in Maribor. Regionalni center Koper predvaja program v italijanščini in slovenščini. Italijanski program je namenjen predvsem italijanski narodni skupnosti, ki živi v Sloveniji, slovenski pa tudi naši manjšini v Italiji. Po pridobitvi novih studiev leta 1985 je svoj program močno razširil regionalni center Maribor, ki je uvedel še turistično-informativni in zabavni program v tujih jezikih. Poleg tega pripravljajo v Mariboru še približno dve uri oddaj dnevno za program Radia Slovenija. Posebna enota mariborskega radia je studio v Lendavi, ki oddaja madžarski program. Od 7. septembra 1997 oddajajo vse tri radijske programe po omrežju internet, od novembra 1997 dalje pa oddajajo vse tri radijske programe prek satelita "Vročica 3".

Že pred osamosvojitvijo so se v Sloveniji pojavile tudi številne lokalne radijske postaje in postaje za posebne interesne skupine. Te so, kadar niso imele svojega programa, prenašale oddaje radia Ljubljana. Po letu 1991 pa so Slovenijo preplavile tudi komercialne radijske postaje.

2.2 Ostale radijske postaje v Sloveniji

Poleti 1954 so amaterji v Šmarju pri Jelšah odprli samostojno srednje oddajno postajo, ki je delovala vsako nedeljo. Pripravljali so svoj program in poslušalcem za plačilo izpolnjevali glasbene želje. Nastala je lokalna radijska postaja Celje, postajo Šmarje pri Jelšah pa so na zahtevo Radia Ljubljana leta 1956 zapečatili (Pirc 2005: 43).

Med prvimi lokalnimi nekomercialnimi radijskimi postajami so bili še slovenjegraški Koroški radio (1962), ptujski Radio Ptuj (od leta 1963), zasavski Radio Trbovlje (od leta 1965) in Studio D (od leta 1987) (Oseli 2001).

Na Gorenjskem je bila prva lokalna nekomercialna radijska postaja Radio Gorenc⁷, ki deluje od leta 1962. Tri leta kasneje se ji je na tem območju pridružil Radio Triglav (1965)⁸, prav

⁶ *Zgodovina RTV Slovenija*. Dostopno na <http://www.rtvsllo.si/razgodovina/index1.htm#> (26. januar 2008).

⁷ *Zgodovina Radia Gorenc*. Dostopno na <http://www.radiogorenc.si/pozdravljeni.html> (26. januar 2008).

⁸ *Zgodovina Radia Triglav*. Dostopno na http://www.radiotriglav.si/o_radiu/zivljenjepis.html (26. januar 2008).

tako kot lokalna nekomercialna radijska postaja. Na koncu sedemdesetih let, natančneje leta 1979 sta »dobili družbo« tudi v obliki Radia Sora⁹, leta 1990 pa je svojo radijsko postajo dobila še gorenjska prestolnica, Radio Kranj – Gorenjski Megasrček namreč (obe lokalni nekomercialni radijski postaji). Vse štiri radijske postaje so bile torej ustanovljene kot lokalni nekomercialni radijski medij, po novem Zmed-u pa so pridobile status radijske postaje posebnega regionalnega oziroma lokalnega pomena.

Po letu 1990 so komercialni radijski programi dobesedno preplavili slovenski radijski prostor, njihovo število pa iz leta v leto (sicer trenutno upočasnjeno) narašča. Po podatkih Agencije za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije (v nadaljevanju APEK) jih je bilo leta 1998 36, leta 1999 46, leta 2000 48 in leta 2008 66¹⁰.

Nove radijske postaje se ustanavljajo kot dobičkonosno usmerjena podjetja, zato na razpisih za frekvence kandidirajo s komercialnimi programskimi zasnovami, s tržno zanimivim programskim časom. Programske sheme komercialnih radijskih postaj so si torej med seboj bolj ali manj podobne, na radijskem trgu pa so se že začeli kazati učinki (pre)zasičenosti radijskega trga, pravi Oselijeva¹¹.

3. ZAKONSKA REGULACIJA MEDIJSKEGA PROSTORA V REPUBLIKI SLOVENIJI

3.1 Zakon o RTV Slovenija

Leta 1994 je bil sprejet Zakon o Radioteleviziji Slovenija¹², ki opredeljuje RTV Slovenija kot javni zavod posebnega kulturnega in nacionalnega pomena. Opravljal naj bi namreč javno službo z namenom zagotavljanja demokratičnih, socialnih in kulturnih potreb državljanov Republike Slovenije, Slovencev po svetu, pripadnikov slovenskih narodnih manjšin v Italiji,

⁹ *Zgodovina Radia Sora*. Dostopno na <http://www.radio-sora.si/?a=RADIO%20SORA> (26. januar 2008).

¹⁰ APEK (2008): *Podatki o radijskih postajah v Sloveniji*. Dostopno na <http://www.apek.si/sl/radiodifuzija> (1. februar 2008).

¹¹ Oseli, Petra (2001): *Ima tretji radijski sektor v Sloveniji prihodnost?* Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/12/radio/> (13. januar 2008).

¹² *Zakon RTV Slovenija* (1994). Ljubljana: Uradni list RS 1/729. Dostopno na http://www2.gov.si/zak/zak_vel.nsf/zakposop/1994-01-0729?OpenDocument (4. januar 2008).

Avstriji in Madžarski, italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji. Javna služba Radia Slovenija po tem zakonu obsega ustvarjanje, pripravljanje, arhiviranje in oddajanje treh nacionalnih radijskih programov, radijskih programov regionalnih centrov v Kopru in Mariboru ter po en radijski program za avtohtono italijansko in madžarsko narodno skupnost, radijske programe za slovenske narodne manjšine v sosednjih državah, za slovenske izseljence in zdomce ter radijski program za tujo javnost. B. Hrvatinova¹³ pravi, da mora javni servis ustvarjati in razširjati različne programske vsebine, namenjene različnim skupinam v družbi. Javni servis pa se prav tako bojuje za svoje poslušalce ne zaradi tega, da jih čim dražje proda oglaševalcem, ampak tudi zaradi tega, ker brez poslušalcev ne more obstajati. Poudarja tudi, da ni javni medij zato, ker je organiziran kot javni zavod, temveč je javni servis zato, ker ustvarja in posreduje programe v interesu javnosti. Pri tem pa je pomembna njegova finančna neodvisnost, kar pomeni tudi stabilen vir financiranja. RTV Slovenija se financira 75-odstotno iz pristojbin, ki jih plačujemo vsi državljani in državljanke Slovenije, dodaja B. Hrvatinova. Poleg tega ima še tri večje vire financiranja (skupaj se torej financira iz štirih virov): državni proračun, oglaševanje, objavljanje drugih plačanih obvestil, sponzoriranje in drugo. RTV Slovenija torej sodi med tako imenovane mešano financirane javne servise (B. Hrvatin 2002: 50).

Zakon o RTV Slovenija pa je po sprejetju izzval različna mnenja; nekateri so ga sicer podpirali, mnogi pa so mu nasprotovali. Tako je predsednik SD Borut Pahor dejal: *»Zakon o RTV je slab zakon. V njem je mogoče razbrati ambicijo oblasti, da si podredi javno televizijo. S tega vidika mu nasprotujem.«* Jože Tanko iz SDS pa je dejal ravno nasprotno: *»Po našem mnenju je resnica povsem drugačna. Namreč, da bo šele z uveljavitvijo novega zakona strankarska televizija, ki sta jo doslej upravljali LDS in Združena lista, postala javna radiotelevizija.«* (Aleksić idr. 2006: 172–176).

3.2 Zakon o javnih glasilih

Od leta 1994 do 2001 je v Sloveniji področje medijev urejal tudi Zakon o javnih glasilih¹⁴. Ločeval je naslednje radiodifuzne medije:

¹³ B. Hrvatin, Sandra (2003): *Zakon o RTVS za 20. ali 21. stoletje ?* Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/17/javnrtv> (10. januar 2008).

¹⁴ *Zakon o javnih glasilih* (1994). Ljubljana: Uradni list RS 1/728. Dostopno na http://www2.gov.si/zak/zak_vel.nsf/zakposop/1994-01-0728?OpenDocument (5. januar 2008).

- **Nacionalni RTV program:** ustvarja ga javni zavod, ki ga ustanovi Republika Slovenija z zakonom. Tak program se oddaja na območju celotne Slovenije. Programi se financirajo pretežno iz RTV prispevka, ki ga plačujejo vsi slovenski odjemalci električne energije, deloma iz proračuna Republike Slovenije ter iz lastno ustvarjenih in pridobljenih sredstev. Status nacionalnega programa imajo tudi lokalni nekomercialni programi, ki so namenjeni obveščanju zamejskih Slovencev (več o tem v ZJG, 45. člen).
- **Lokalni nekomercialni RTV program:** namenjen je obveščanju prebivalcev ene ali več lokalnih skupnosti. Tak program se lahko oddaja za območje ene ali več lokalnih skupnosti, vendar največ do polovice ozemlja Republike Slovenije. Informativne, kulturno-umetniške in izobraževalne vsebine morajo obsegati najmanj 40 odstotkov dnevnega programskega časa, lastna produkcija najmanj eno uro, oglasi in druga plačan obvestila pa največ 15 odstotkov dnevnega programskega časa. Ti programi se financirajo iz dejavnosti organizacij, ki jih ustvarjajo oziroma oddajajo, lahko pa tudi iz sredstev lokalnih skupnosti in iz lastno ustvarjenih sredstev (s trženjem programskega časa in ponudbo oglaševalskih storitev) (več o tem v ZJG, 46., 48. in 49. člen).
- **Študentski nekomercialni RTV program:** ustvarjajo ga študenti in je namenjen obveščanju javnosti, ustanovi pa ga študentska organizacija. Zanj veljajo ista pravila kot za nekomercialni RTV program. Financirajo se tudi iz sredstev študentskih organizacij univerz (več o tem v ZJG, 47. člen).
- **Komercialni RTV program:** delež lastne produkcije mora obsegati najmanj 10 odstotkov dnevnega programskega časa. Ti programi se financirajo iz lastnih sredstev, s trženjem programskega časa, ponudbo oglaševalskih storitev in s prihodki drugih dejavnosti (več o tem v ZJG, 49. člen).

Leta 1994 je bilo na podlagi Zakona o javnih glasilih z odlokom Državnega zbora Republike Slovenije ustanovljeno tudi neodvisno strokovno telo Svet za radiodifuzijo (pred njim pa je delovala Uprava Republike Slovenije za radiodifuzijo). Po določilih zakona naj bi svet skrbel za podeljevanje frekvenc. Na javnih razpisih pa je Svet za radiodifuzijo začel podeljevati

frekvence šele leta 1996, ko je bil velik del frekvenčnega spektra že izčrpan in razdeljen izdajateljem brez javnih razpisov in brez jasno definiranih kriterijev za izbiro najboljšega ponudnika programskih vsebin, pravi B. Hrvatinova¹⁵.

Od leta 1998 so potekale prve razprave o spremembah Zakona o javnih glasilih (zakon je urejal področje medijev od leta 1994 do leta 2001). Temeljni razlog za spremembo zakona ni bila toliko analiza obstoječega stanja in predvsem analiza negativnih posledic izvajanja dotedanega zakona, temveč prilagajanje slovenske medijske zakonodaje evropski. Do takrat je nacionalne programe je ustvarjal javni zavod RTV Slovenija, lokalni nekomercialni programi pa so bili namenjeni obveščanju prebivalcev ene ali več lokalnih skupnosti o političnih, kulturnih, verskih, gospodarskih in drugih vprašanjih, pomembnih za njihovo življenje in delo, piše B. Hrvatinova¹⁶. Lokalni nekomercialni radijski program se je lahko oddajal za območje ene ali več lokalnih skupnosti, vendar največ do polovice ozemlja Republike Slovenije.

3.3 Zakon o medijih

3.3.1 Določila in novosti

Zakon o medijih (Zmed), ki je začel veljati leta 2001 (prenovljen je bil leta 2006), je prinesel nekaj pomembnih novosti na tem področju, kar pa še ne pomeni, da je uredil medijski trg. Pravzaprav je že v fazi sprejemanja dvigal prah, po uveljavitvi pa je postalo jasno, da je precej stvari v njem nedorečenih. Prinesel pa je tudi novost: status posebnega pomena za radijske (in tudi televizijske) postaje. Poleg radijskih programov RTV Slovenija ima tako danes (leta 2008) status radijskega programa posebnega pomena en študentski, dva nepridobitna, šest lokalnih in devet regionalnih programov (skupaj 18 radijskih programov)¹⁷. Zmed je torej uvedel tudi novo delitev radijskih (in tudi televizijskih programov). Če smo prej poznali lokalne komercialne in nekomercialne radijske postaje, se zdaj srečujemo s tistimi, ki imajo status lokalne ali regionalne radijske postaje posebnega pomena ali pa so komercialne. Zmed opredeljuje naslednje radijske postaje posebnega pomena:

¹⁵ B. Hrvatin, Sandra (2006): *Ali snovalci medijske politike razlikujejo pluralnost, različnost in raznolikost medijev?* Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/26/regulacija> (3. januar 2008).

¹⁶ B. Hrvatin, Sandra (2004): *Zmeda zaradi Zmed-a*. Dostopno na: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/20/rtvpos/> (14. januar 2008).

¹⁷ APEK (2008): *Podatki o radijskih postajah v Sloveniji*. Dostopno na <http://www.apek.si/sl/radiodifuzija> (1. februar 2008).

- **Radijski programi Radiotelevizije Slovenija:** javni zavod Radiotelevizija Slovenija izvaja javno službo produkcije in razširjanja nacionalnih radijskih programov, ki so v javnem in kulturnem interesu Republike Slovenije, vključno z radijskimi programi italijanske in madžarske narodne skupnosti ter drugimi programi v skladu s posebnim zakonom (več v Zmed, 76. člen).
- **Lokalni radijski programi:** gre za program, ki pokriva območje ene ali več lokalnih skupnosti oziroma pokriva območje, ki s prizemeljskim radiodifuznim oddajanjem pokriva območja, na katerih živi največ 10 odstotkov prebivalstva Republike Slovenije in ima v oddajnem času med 6. in 20. uro dnevno najmanj 20 odstotkov lokalnih vsebin lastne produkcije. Izjemoma lahko pridobi status lokalnega radijskega (ali televizijskega) programa tudi program, ki ne dosega predpisanega deleža lokalnih vsebin lastne produkcije iz tega člena, če se tak program razširja na demografsko ogroženem ali gospodarsko nerazvitem območju in če na tem območju ni drugega lokalnega radijskega oziroma televizijskega programa (več v Zmed, 77. člen).
- **Regionalni radijski programi:** program, ki je namenjen prebivalcem območja (pokrajine, mesta), na katerem živi več kot deset in ne več kot petdeset odstotkov prebivalcev Republike Slovenije in ki v oddajnem času med 6. in 20. uro obsega najmanj trideset odstotkov regionalnih vsebin lastne produkcije; ustvarja, pripravlja in oddaja ga praviloma en izdajatelj, ali pa se z namenom razširjanja takšnega programa organizacijsko in programsko povežejo izdajatelji lokalnih radijskih ali televizijskih programov; minimalni čas oddajanja regionalnega televizijskega programa znaša pet ur dnevno in se mora predvajati vsakodnevno (več v Zmed, 79. člen).
- **Študentski radijski programi:** izdajatelj je študentska organizacija, programske vsebine ustvarjajo in razširjajo večinoma študentje in so pretežno namenjene študentski javnosti in če uporablja presežek prihodkov nad odhodki samo za izvajanje dejavnosti, za katero je ustanovljena, v skladu z zakonom, ki ureja delovanje in dejavnost samoupravne skupnosti študentov Slovenije, in s svojim temeljnim pravnim aktom; programske vsebine študentskega radijskega ali televizijskega programa so informacije vseh vrst in avtorska dela, katerih namen je obveščanje ter zadovoljevanje

izobraževalnih, znanstvenih, strokovnih, umetniških, kulturnih in drugih potreb študentske in širše javnosti (več v Zmed, 79. člen).

- ***Nepridobitni radijski programi:*** program, ki v dnevnem oddajnem času obsega najmanj trideset odstotkov lastne produkcije informativnih, umetniških, izobraževalnih in kulturno-zabavnih vsebin, in televizijski program, ki v dnevnem oddajnem času obsega najmanj trideset odstotkov vsebin iz tega odstavka (več v Zmed, 81. člen).

3.3.2 Status posebnega pomena

Izdajatelji morajo za status posebnega pomena zaprositi in ga pridobijo, če zadostijo programskih zahtevam, ki jih določa Zmed. Status¹⁸ programa posebnega pomena imajo po zakonu vsi radijski in televizijski programi javnega zavoda RTV Slovenija, poleg njih pa lahko status pridobijo tudi lokalni, regionalni, študentski in nepridobitni radijski in televizijski programi, če izpolnjujejo tudi posebne pogoje.

Lokalni radijski programi morajo pokrivati območja, na katerih živi največ deset odstotkov prebivalcev Republike Slovenije, regionalni programi pa območje, na katerem živi od deset do petdeset odstotkov prebivalcev Republike Slovenije. Prvi morajo vsakodnevno predvajati najmanj dvajset odstotkov lokalnih programskih vsebin lastne produkcije, drugi pa najmanj trideset odstotkov regionalnih programskih vsebin lastne produkcije, in sicer med 6. in 20. uro. Če so vidni ali slišni na območju, kjer živijo italijanska oziroma madžarska skupnost ali Romi, morajo razširjati tudi vsebine, namenjene njim.

Študentske radijske programe morajo ustvarjati in razširjati predvsem študentje; namenjeni so študentski javnosti ter zadovoljevanju njihovih izobraževalnih, znanstvenih, strokovnih, umetniških, kulturnih in drugih potreb. Nepridobitni radijski programi morajo vsakodnevno predvajati najmanj trideset odstotkov lastne produkcije informativnih, umetniških, izobraževalnih in kulturno-zabavnih vsebin, dobiček od dejavnosti pa morajo uporabiti samo za izvajanje radijske oziroma televizijske dejavnosti.

¹⁸ APEK (2008): *Podatki o radijskih postajah v Sloveniji*. Dostopno na <http://www.apek.si/sl/radiodifuzija> (1. februar 2008).

Status programa posebnega pomena prinaša določene prednosti, saj so tovrstnim programom za razvijanje in sofinanciranje programskih vsebin zagotovljena sredstva v okviru proračunskih sredstev za medije (več v Zmed, 4a člen). Operaterji jim morajo omogočiti neodplačno razširjanje, če obstajajo tehnične možnosti za kakovosten sprejem signala v glavni sprejemni postaji operaterja, in sicer tako, da so dostopni vsem uporabnikom njegovih storitev (več v Zmed, 112. člen). Tako za izgradnjo, vzdrževanje in obratovanje oddajnega prenosnega omrežja za posredovanje programov posebnega pomena država zagotovi sredstva iz proračuna, kolektivna organizacija avtorjev pa določi (do največ 20 odstotkov) znižane tarife za uporabo avtorskih del; Svet za radiodifuzijo pri podeljevanju novih frekvenc prednostno upošteva izdajatelje programov s statusom posebnega pomena.

Programi s statusom programa posebnega pomena imajo določene prednosti tudi na javnih razpisih za dodelitev radijskih frekvenc za opravljanje radiodifuzije (več v Zmed, 104. člen).

3.3.3 Odzivi

Zmed vsebuje tudi številne mehanizme, s katerimi naj bi javni interes na področju medijev oziroma različnost zagotovili s podeljevanjem državnih pomoči, a B. Hrvatinova¹⁹ pravi, da to ni tako zelo preprosto. Pluralizma namreč ni tako preprosto definirati, obstaja pa tudi bistvena razlika med pluralizmom, različnostjo in raznovrstnostjo na področju medijev. Poudarja, da sta pogoja za medijski pluralizem: pluralizem lastništva in pluralizem mnenjske ponudbe. B. Hrvatinova tudi navaja enega redkih poskusov definiranja medijskega pluralizma, ki ga je za Svet Evrope pripravila skupina strokovnjakov: »*Medijski pluralizem razumemo kot različnost medijske ponudbe, ki se odraža v obstoju številnih neodvisnih avtonomnih medijev, ter raznolikost medijskih vsebin, dostopnih javnosti.*« Učinkovita regulacija, ki bi lahko hkrati zagotovila različnost virov in različnost vsebin, bi morala poskrbeti ne samo za obstoj večjega števila različnih ponudnikov, ki so lastniško neodvisni, ampak tudi za različnost programske ponudbe in raznolikost programskih vsebin, pravi B. Hrvatinova. Dodaja še, da regulatorna politika lahko podpira oziroma subvencionira zagotavljanje različnosti idej in mnenj samo na način, da definira programske vsebine, ki jih mediji zaradi tržne naravnosti ne ponujajo, prisotnost prav teh pa bi zagotovila različnost v več pogledih.

¹⁹ B. Hrvatin, Sandra (2006): *Ali snovalci medijske politike razlikujejo pluralnost, različnost in raznolikost medijev?* Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/26/regulacija/> (3. januar 2008).

Zmed je torej vzpostavil mehanizme za podeljevanje državne pomoči in hkrati prinesel kar nekaj (neljubih) sprememb; Klinarjeva²⁰ pravi, da je *»lokalnim radijskim postajam nenaklonjen«*. Poudarja, da *»na načelni ravni »lokalne programe posebnega pomena«, kot naj bi se imenovali, sicer podpira, vendar spodbud in olajšav praktično ni, prinaša pa nove obveznosti.«* Priznava, da so si *»lokalne radijske postaje z dolgoletnim delom pridobile svoje mesto v lokalnem in regionalnem okolju, a so predaleč od centra, da bi tudi odgovorni spoznali, da so potrebne tudi zakonske spodbude, da bi še naprej lahko pripravljali program za poslušalce, saj obravnavajo njihovo življenje, probleme in jim omogočajo neposredno sodelovanje.«* Dodaja, da *»obstajajo sicer olajšave za lokalne radijske postaje, a nekatere le na papirju. Vse skupaj ne odtehta veliko višjih stroškov za pripravo govornega programa.«*

Tudi Mirovni inštitut²¹ je bil do novega Zmeda precej kritičen; med drugim omenjajo, da pogrešajo podatke, ki bi utemeljevali merila za financiranje programskih vsebin v medijih. Iz obstoječih meril je namreč razvidno, da je ključno merilo redno, objektivno in uravnovešeno predstavljanje političnega življenja v državi, zlasti delovanja in stališč politične pozicije in opozicije. Pri tem se sprašujejo, zakaj je ravno to merilo najpomembnejše oziroma zakaj menijo, da ravno na tem področju mediji v Sloveniji potrebujejo pomoč. Rovšek²² tudi meni, da je manj škode, če določeno področje ni zakonsko urejeno, kot pa če je urejeno slabo in nepopolno. Ob tem navaja, da medijski inšpektor na primer v letu 2005 od vseh 85 možnih sankcij v Zmedu ni izdal nobene odločbe o prekršku.

Lokalne radijske postaje naj bi zapolnile nekakšno luknjo med nacionalnimi radijskimi programi in komercialnimi radijskimi postajami. Zmed je namreč ob javnem RTV servisu za razvoj slovenske kulture predvidel še regionalne, lokalne in študentske programe posebnega pomena, ki naj bi zagotavljali kvalitetno (in ne zgolj kvantitetno) bogatitev slovenske radiodifuzne medijske krajine, pravi Golčar²³. Vsakodnevno naj bi namreč postregle z informacijami iz lokalnega, regionalnega področja, ki so za poslušalce v določenem predelu zanimive in pomembne, ne pa tudi za vso Slovenijo, zato jih nacionalni radio izpušča, komercialnim radijskim postajam pa se *»ne zdijo dovolj privlačne«*. Pri tem pa morajo

²⁰ Klinar, Rina (2001): *Naj lokalni radio ugasne*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/10/zakon/> (11. januar 2008).

²¹ Petkovič, Brankica, Jernej Rovšek in Sandra B. Hrvatinić (2006): *Sporna določila o financiranju programskih vsebin*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/26/zakon/> (9. januar 2008).

²² Rovšek, Jernej (2006): *Kaj je na medijskem področju mogoče urejati z zakonom*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/26/zakon/> (22. januar 2008).

²³ Golčar, Bojan (2004): *Bo v etru še kaj programov posebnega pomena?* Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/19/mpolitika/> (7. januar 2008).

zadostiti določenim zakonskim pogojem; imeti morajo namreč 30 odstotkov lastne produkcije informativnih, izobraževalnih, kulturnih ... vsebin, kar v praksi pomeni približno 18 minut govorjenja na uro. Za komercialne radijske postaje je to odločno preveč, poslušalci pa (na žalost radijskih postaj s statusom posebnega pomena) velikokrat delijo mnenje s komercialnimi postajami, za katere včasih slišimo, da so »bolj poslušljive«. Povrhu vsega pa izpolnjevanje zakona pomeni tudi višje produkcijske stroške in s tem neenak položaj radijskih postaj z različnimi statusi. Tako je bilo sprva sprejeto tudi določilo, da se del sredstev, to je 3 odstotke, kot pravi Golčar, *»odškrne od prilivov, ki se zberejo s prispevkom državljanov in državljanov za delovanje javne RTV in se jih nameni za posebne pomena«*. Poslanci so v svoji obrazložitvi dejali, da je glede na pomembnost lokalnih in regionalnih radijskih programov v luči uresničevanja pravice do obveščenosti in krepitev lokalne demokracije potrebno tudi z neposrednim vzpodbujanjem za pripravo teh programov uresničevati javni interes države na tem področju. Priprava tovrstnega programa pa je dražja v primerjavi s pripravo programa, ki nima teh vsebin. Podobno prakso imajo tudi v Evropski uniji. Leta 2001 je »argument EU« imel posebno težo pravi B. Hrvatinova²⁴ in dodaja, da *»nihče ni postregel s podatki, katera država v EU ima prakso, da s sredstvi RTV-prispevka in državnega proračuna sofinancira programe, ki jih ustvarjajo zasebne gospodarske družbe; odgovor bi namreč bil nobena«*.

Ustavno sodišče je v začetku leta 2004 odločilo, da se ta denar namenja samo za programe RTV Slovenija in da se torej razveljavijo tisti členi, ki govorijo o financiranju drugih radijskih (in televizijskih) programov z naslova RTV prispevka (Zmed, 4a člen). B. Hrvatinova²⁵ pri tem poudarja, da se je ministrstvo hkrati obvezalo (Zmed, 4. člen), da bo zagotovilo najmanj 300 milijonov sredstev iz proračuna za financiranje programskih vsebin javnega interesa. Poudarja, da nikoli niso zagotovili teh sredstev, prav tako pa tudi nikoli niso opravili raziskave, kakšni naj bi bili učinki razpisov in financiranih oddaj; če so torej z dodatnimi sredstvi vplivali na to, da so radijske postaje s statusom posebnega pomena posredovale (manjkajoče) programske vsebine. Je pa Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije pred izvajanjem rednega letnega razpisa za sofinanciranje programskih vsebin medijev v letu 2006 pri Inštitutu za razvojne in strateške študije naročilo raziskavo na temo »Struktura in učinki financiranja programskih vsebin in razvoja tehnične infrastrukture na področju medijev po sprejemu Zmed« poudarja B. Hrvatinova. Ugotovili so, da je med prosilci polovica radijskih

²⁴ B. Hrvatin, Sandra (2004): *Zmeda zaradi Zmeda*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/20/rtvpos/> (14. januar 2008).

²⁵ B. Hrvatin, Sandra (2006): *Po razpisu za subvencije medijem: Uravnoteženi in komunikativni*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/27/medpol/> (4. januar 2008).

programov, da največ projektov prihaja iz Osrednjeslovenske regije, največ sredstev pa dobi Pomurska regija. B. Hrvatinova na podlagi omenjene raziskavi še poudarja, da je v preteklih letih »država (prek izbire pristojnih komisij) načrtno financirala samo del programskih vsebin, ki sodijo pod kategorijo javnega interesa. Praktično v celoti je financirala njihove informativne programe in tako z državnim denarjem vzpostavila novo informativno lokalno RTV mrežo«.

Sofinanciranje vsebin programov s statusom posebnega pomena v evropskem medijskem prostoru torej še vedno močno zaznamuje tradicija javnega radiotelevizijskega servisa, ki ima pomembno družbeno vlogo za razliko od medijskega okolja v ZDA, pravi Žilič Fišerjeva²⁶. Kljub temu pa je, kot pravi, statistično merjenje ur premalo za pregled vsebin. Potrebna je namreč predvsem podpora projektom, ki delujejo v dobro javnosti, kar pa lahko počnejo tako manjši ali večji mediji (po številu zaposlenih ali dosegu frekvence). Sofinanciranje je tako izjemno pomembno za slovenski prostor, a prav tako pomembno je, da se vsi projekti kakovostno izvedejo, zaključuje Žilič Fišerjeva.

Financiranje medijev na podlagi Zmeda s strani ministrstva za kulturo poteka torej vsakoletno. Posamezne projekte izbira komisija, kar pa, kot opozarjata Društvo in Sindikat novinarjev Slovenije, da ni najboljši način. Posredne in splošne, torej avtomatizirane subvencije bi bile namreč boljše kot neposredne in selektivne, ki so odvisne od vladajoče politike, pravi Staretova²⁷. Namesto komisijskega odločanja Društvo in Sindikat novinarjev Slovenije predlagata zakonsko ureditev avtomatiziranega financiranja, kar bi, kot pravi Staretova, omogočilo dolgoročno stabilnost. Povrhu vsega pa še komisija, ki dodeljuje in izbira projekte, ni primerno izbrana. Vezjak²⁸ pravi, da »komisija, ki je razdelila skorajda milijardo tolarjev (do leta 2006; op. K. K), po implicitnem priznanju njene predsednice ni kompetentna, ker se nekateri prej niso ukvarjali z mediji«.

²⁶ Žilič Fišer, Suzana (2006): *Javnega interesa ne zagotavlja le RTV Slovenija*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/27/medpol/> (26. januar 2008).

²⁷ Stare, Špela (2005): *O subvencijah za medije naj ne odloča komisija*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/24/politika/> (25. januar 2008).

²⁸ Vezjak, Boris (2006): *Kdo so člani strokovne komisije*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/27/medpol/> (25. januar 2008).

Pomanjkljivost je torej tehtna analiza sedanjega stanja na področju uresničevanja javnega interesa v medijih in določitev smiselnega načina podelitve posebnih statusov organizacijam, ki lahko prispevajo k celovitemu uresničevanju javnega interesa v državi²⁹.

Mediji se sedaj po Zmedu vsako leto lahko prijavijo na razpis ministrstva za kulturo, ampak z istim projektom ne smejo kandidirati dvakrat. Pri prijavi je vse skupaj odvisno od njihove spretnosti, saj je kakovost oddaje skorajda zadnji faktor pri odločanju o dodelitvi sredstev. Tako gredo programi posebnega pomena v smer »lovljenja minutk« in spraševanja, kaj se šteje za vsebine, ki jih kot program s statusom morajo predvajati, pri čemer je kakovost stranskega pomena. Pri vsem tem pa se pojavlja še vprašanje, če je informacij, ki imajo »lokalni oziroma regionalni značaj« res toliko, da v Sloveniji poleg programov nacionalnega radia potrebujemo še 18 radijskih postaj s statusom posebnega pomena. Od teh 18 pa so kar štiri na Gorenjskem; od tega so tri regionalne radijske postaje s statusom posebnega pomena (Radio Triglav, Radio Sora in Radio Kranj - Gorenjski Megasrček) ter ena lokalna radijska postaja s statusom neprofitnega programa posebnega pomena (Radio Gorenc). Gorenjska s svojimi štirimi radijskimi programi s statusom posebnega pomena, bi torej skorajda morala veljati za regijo, kjer je nacionalni radio zelo slabo slišen ali pa na splošno ne opravlja svoje naloge in ne zagotavlja vseh informacij, ki naj bi jih po zakonu. Četudi naloge ne bi opravljal dobro, na 10 odstotkih celotne države ne potrebujemo štirih programov posebnega pomena, ki bi zapolnjevali vrzel pri zagotavljanju informacij. Štiri radijske postaje s statusom posebnega pomena namreč pomenijo štirikratno financiranje informativnih oddaj (ki so na enem področju podobne), saj, kot že omenjeno, ministrstvo s temi sredstvi vzpostavlja nekakšno informativno lokalno in regionalno mrežo.

4. RADIJSKE POSTAJE S STATUSOM POSEBNEGA POMENA NA GORENJSKEM

Prav na Gorenjskem so bili – ko govorimo o slovenskem ozemlju – prvi poskusi »radia«. Leta 1903 so namreč med Kranjem in Šmarjetno Goro študentje skušali vzpostaviti zvezo z

²⁹ APEK (2007): *Strategija razvoja radijskih in televizijskih programov v Republiki Sloveniji*. Dostopno na http://www.appek.si/sl/datoteke/File/2007/javni%20razpisi/strategija_razvoja_rad_tv_programov_rs_del_osn.pdf (19. januar 2008).

brezžično radiotelegrafijo. Danes je radio na Gorenjskem močno razvit. Poleg tega, da so slišni vsi trije radijski programi nacionalnega radia, ima namreč še dvanajst drugih radijskih postaj, od tega štiri radijske postaje s statusom posebnega pomena: Radio Triglav, Radio Sora in Radio Kranj – Gorenjski Megasrček so regionalni programi s statusom posebnega pomena, Radio Gorenc pa je lokalni program s statusom posebnega pomena, ki pa ima hkrati tudi status neprofitnega programa posebnega pomena³⁰.

V današnjem okolju in klimi tržnega kapitalizma je vloga sofinanciranja medijskih vsebin v javnem interesu izjemnega pomena za zagotavljanje ponudbe kakovostne medijske produkcije in ohranjanja nacionalnih in kulturnih vrednot. Posebej podeljen status sicer omogoča podporo, ki ni le deklarativna, temveč tudi finančna, saj je na slovenskem medijskem trgu težko uspešno ponujati nekomercialne vsebine in obenem zagotavljati uspešnost medijskih organizacij. S podporo medijem in s statusom posebnega pomena naj bi država podpirala uresničevanje »širšega« javnega interesa, ki ga iz različnih razlogov javna RTV ne more uresničevati³¹.

Gorenjska je območje, ki zajema dobrih 10 odstotkov celotnega ozemlja Slovenije, zato predpostavljam, da poleg nacionalnega radia ne potrebuje še štirih radijskih postaj s statusom. Štiri postaje s statusom namreč pomenijo štirikratno financiranje (tematsko sorodnih) oddaj, ki na tako velikem (ali majhnem) področju ne morejo biti zelo različne, saj gre za dogodke in informacije, ki zadevajo celotno regijo. Svoja predvidevanja in hipoteze bom skušala dokazati na primeru informativnih oddaj, ki so bile v letu 2007 med vsemi prijavljenimi projekti na Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije izbrane in so dobile sredstva, ker so (oziroma naj bi bile) pomembne za lokalno prebivalstvo.

Osredotočila se bom predvsem na primerjavo informativnih oddaj, ki naj bi, kot že omenjeno, sestavljale posebno mrežo regionalnih informativnih oddaj, in medsebojno primerjavo oddaj. Analiza temelji na naključno izbrani osrednji informativni oddaji, objavljeni v petek, 10. avgusta 2007. Gre za povsem običajen dan, brez večjih in pretresljivih dogodkov, in ker je bilo povrh vsega še poletje (ki v novinarskih vrstah velja za »čas kislih kumaric«) so

³⁰ APEK (2007): *Strategija razvoja radijskih in televizijskih programov v Republiki Sloveniji*. Dostopno na http://www.apek.si/sl/datoteke/File/2007/javni%20razpisi/strategija_razvoja_rad_tv_programov_rs_del_osn.pdf (19. januar 2008).

³¹ APEK (2007): *Strategija razvoja radijskih in televizijskih programov v Republiki Sloveniji*. Dostopno na http://www.apek.si/sl/datoteke/File/2007/javni%20razpisi/strategija_razvoja_rad_tv_programov_rs_del_osn.pdf (19. januar 2008).

novinarji oziroma radijske postaje morale pokazati svojo iznajdljivost in spretnost pri iskanju novic, pomembnih za svoj krog poslušalcev.

Iskala bom podobnosti in sorodnosti med oddajami, ki jih ustvarjajo na različnih radijskih postajah. Skušala bom preučiti kakovost teh oddaj, ki je, kot že omenjeno, pri izbiranju projektov za dodatna sredstva velikokrat postavljena na stranski tir. Pogledala bom tudi, kaj je Slovenska tiskovna agencija (STA), ki je vir informacij (skoraj) vsem medijem v Sloveniji, objavila tisti dan in tako ugotovila, katere informacije so radijske postaje poiskale in pridobile same, katere pa so preprosto povzele po STA.

Osredotočila se bom tudi na raznolikost, ki naj bi jo država s subvencijami zagotavljala; so štiri radijske postaje s statusom posebnega pomena res tako raznolike, da je prav vsaka potrebna za večjo izbiro posameznikov ali pa so posamezniki – prav nasprotno – izpostavljeni enakim medijskih vsebinam in je tako njihova izbira omejena in posledično, kot pravi B. Hrvatinova³² – omejena tudi individualna svoboda oblikovanja in izražanja mnenj zaradi pomanjkanja različnosti izpostavljenosti.

4.1 Radio Gorenc

Radio Gorenc je bila prva lokalna nekomercialna radijska postaja na Gorenjskem. Deluje od leta 1962. Je lokalni radijski program s statusom posebnega pomena. Oddaja 24 ur dnevno preko zemeljskih oddajnikov v občinah Tržič, Naklo, Šenčur, Mestni občini Kranj in delno v Radovljici na treh frekvencah: 93,8 MHz, 95,1 MHz in 92,1 MHz. Odgovorna oseba izdajatelja je Janez Štimec, odgovorni urednik je Milan Krsnik. Največji lastnik je Janez Štimec (64,13 %), sledita pa še Občina Tržič (21,11 %) in Miha Zdešar (14,76 %).

V okviru Rednega letnega javnega projektne razpisa za sofinanciranje programskih vsebin medijev v letu 2007 je Radio Gorenc dobil sredstva za štiri projekte, in sicer ob informativni oddaji Gorenjske novice (30.000 evrov) še za oddaje: Kulturno zgodovinski utrip Slovenije (30.000 evrov), Lokalno-globalni mozaik (30.000 evrov) in Prihodnost je v sodelovanju (25.270 evrov). Skupaj je torej dobil 115.270 evrov sredstev.

³² B. Hrvatin, Sandra (2006): *Ali snovalci medijske politike razlikujejo pluralnost, različnost in raznolikost medijev?* Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/26/regulacija/> (3. januar 2008).

4.2 Radio Triglav

Radio Triglav je s svojim delovanjem začel leta 1965 kot lokalna nekomercialna radijska postaja. Je regionalni radijski program s statusom posebnega pomena. Oddaja 24 ur dnevno preko oddajnikov in pretvornikov na področju Gorenjske in Zgornje Gorenjske, preko štirih frekvenc: 96,0 MHz (širša Gorenjska), 89,8 MHz (Jesenice), 101,5 MHz (Kranjska Gora) in 101,1 MHz (Bohinj). Odgovorna oseba izdajatelja in hkrati odgovorna urednica je Rina Klinar, ki je obenem tudi največja lastnica radia (29,8 %). Sledijo ji še Slavko Humerca (9,49 %), Dušan Dragojevič (9,11 %), Nataša Harej (7,55 %), Helena Voga (6,83 %), Romana Purkart (6,74 %) in Občina Jesenice (5,47 %).

V okviru Rednega letnega javnega projektne razpisa za sofinanciranje programskih vsebin medijev v letu 2007 je Radio Triglav dobil sredstva za tri projekte, in sicer ob informativni oddaji Novice izpod Triglava (50.000 evrov) še za oddaji Miscellanea kulture (11.725 evrov) in Osamosvajanje Slovenije 1990-1991 (5.550,00 evrov). Skupaj je torej dobil 67.275 evrov sredstev.

4.3 Radio Sora

Na koncu sedemdesetih let, natančneje leta 1979 je kot lokalna nekomercialna radijska postaja zaživel Radio Sora. Je regionalni radijski program s statusom posebnega pomena. Oddaja 24 ur na dan preko zemeljskih oddajnikov na Lubniku s frekvenco 91,1 MHz, na Koprivniku 89,9 MHz in na Kališu - Sv. Križ: 96,3 MHz. Odgovorna oseba izdajatelja je Marjan Potočnik, odgovorna urednica pa Tanja Barašin. Največji lastnik je Občina Škofja Loka (32,79 %), sledijo pa Marjan Potočnik (9,23 %), Rudi Krivina, Matjaž Novak in Zvonko Mahnič (vsi po 6,61 %) ter Rudi Zevnik (5,64 %) in Saša Pivk Avsec (5,61 %).

V okviru Rednega letnega javnega projektne razpisa za sofinanciranje programskih vsebin medijev v letu 2007 je Radio Sora dobil sredstva za dva projekta, in sicer ob informativni oddaji Novice na Sori (48.072,50 evrov) še za oddajo Kulturna obzorja (4.202 evra). Skupaj je torej dobil 52.274,5 evrov sredstev.

4.4 Radio Kranj – Gorenjski Megasrček

Leta 1990 je svojo radijsko postajo, lokalno nekomercialno, dobila gorenjska prestolnica – Radio Kranj – Gorenjski Megasrček. Je regionalni radijski program s statusom posebnega pomena. Oddaja 24 ur na dan preko radiodifuzne frekvence 97,3 MHz z oddajnikom na Šmarjetni Gori. Odgovorna oseba izdajatelja je Marjan Potrata, odgovorna urednica je Sonja Zaplotnik, večji lastniki pa so FM NET d.o.o. (32,67 %), KD HOLDING FINANČNA DRUŽBA (20 %) in Radio Kranj (10 %).

V okviru Rednega letnega javnega projektne razpisa za sofinanciranje programskih vsebin medijev v letu 2007 je Radio Kranj dobil sredstva za en projekt, in sicer za informativno oddajo Gorenjska danes (49.800 evrov). Skupaj je torej dobil 49.800 evrov sredstev.

5. OSREDNJE INFORMATIVNE ODDAJE NA GORENJSKIH RADIJSKIH POSTAJAH S STATUSOM POSEBNEGA POMENA

5.1 Gorenjske novice (Radio Gorenc)

Informativne oddaje na Radiu Gorenc so na sporedu vsak dan ob 7.00, 9.00 in 15.00 ter osrednja informativna oddaja ob 16.00. Na razpisu ministrstva za kulturo so jo poimenovali »Gorenjske novice«, v programu pa se imenuje »Gorenjske novice na Radiu Gorenc«.

10. avgusta 2007 je bila osrednja informativna oddaja ob 16.00 dolga 5 minut in 10 sekund. Oddaja se začne z uvodno špico »Gorenjske novice na Radiu Gorenc«.

- V prvi novici je govora o prostovoljnem gasilskem društvu Kovor, ki bo s slovesno paradno prevzelo novo gasilsko vozilo; napovedo še slavnostni govor, pogostitev in zabavo. Omenijo tudi, da bo dan kasneje v ta namen gasilska veselica z ansamblom Yuhubanda in vaško godbo.
- V drugi novici napovedo nadaljevanje tržiških poletnih prireditev z dvema kulturnima dogodkoma: recitacijami na Kurnikovem trgu ob Kurnikovi hiši v počastitev dveh tržiških velikanov Vojteha Kurnika in Toneta Pretnarja, ki sta se rodila na isti dan; povedo še, da je recitacije pripravilo Kulturno društvo Kruh Križe.

- V tretji novici opozarjajo na prijavo dveh goljufij, ki so ju dan prej prejeli tržiški policisti. Omenjajo, da se dva neznanca predstavljata za serviserja električnih grelnikov in da svoje storitve (ki jih ne opravita) zaračunavata, obiskujeta pa predvsem starejše občane. Poudarijo, naj se morebitni oškodovanci javijo na 113 oziroma najbližjo policijsko postajo, ostali pa naj bodo pozorni na nepridiprava.
- V četrti novici nadaljujejo s policijsko tematiko; opozarjajo na radar nameščen v belem Renault Kangoo-ju, s katerim merijo prehitre voznike tisti dan prav v Trziču, prihodnja dva dneva pa na območju celotne Gorenjske.
- V zadnji, peti novici beseda teče o investicijah v občini Trzič, ki se vršijo, kot pravi napovedovalec, kljub dopustom. Ta novica je podkrepljena z izjavo, in sicer župana magistra Boruta Sajovica. Slednji pravi, da za šolo v Bistrici pridobivajo uporabno dovoljenje (največja investicija leta 2007), napove še popravilo uvozne ceste ob njej, najbolj vesel je pridobitve več kot 30 parkirnih mest, v Spodnji Bistrici bodo v naslednjih mesecih skupaj s krajevno skupnostjo zgradili otroško igrišče, uredili bodo odlaganje smeti. Od večjih investicij omenja ureditev pitne vode, kanalizacije, kabelske televizije in internetnih povezav ter plinske napeljave v Podvasi, omenja zaključek dolgoletnega 500.000 evrov vrednega projekta dvorane Kina Trzič, izgradnjo nove kulturne dvorane v naslednjem letu, ki si jo, kot pravi, občani zaslužijo. Omeni tudi predajo obnovljenega mostu v Jelendolu svojemu namenu in ob tem prireditve gorenjskega pomena – tradicionalni tek po Dovžanovi soteski ter novo gasilsko vozilo za Prostovoljno gasilsko društvo Kovor (o čemer poročajo že na začetku te informativne oddaje).
- Ob koncu sledi še vremenska napoved za tisti in prihodnji dan ter obeti za nedeljo; oddaja se zaključí z odjavno špico »To so bile gorenjske novice«.

Oddaja je vsebovala pet novic in napoved vremena. Od tega so štiri novice lokalnega značaja, ena pa je regionalna. Ena novica (peta po vrsti, lokalna) je podkrepljena z izjavo. Nobene od novic v informativni oddaji Radia Gorenc tisti dan ni objavila STA.

5.2 Novice izpod Triglava (Radio Triglav)

Informativne oddaje na Radiu Triglav so na sporedu vsak dan ob 6.30, 7.30, 8.30, 9.30, 11.30, 12.30, 14.30, 15.30 in 19.30. Daljši informativni oddaji pa sta na sporedu ob 10.30 in osrednja

informativna oddaja 17.30. Na razpisu Ministrstva za kulturo so jo poimenovali »Novice izpod Triglava«, v programu pa se imenuje »Radio Triglav – včeraj, danes, jutri«.

10. avgusta je bila osrednja informativna oddaja dolga 14 minut in 30 sekund. Oddaja se začne z uvodno špico »Radio Triglav – včeraj, danes, jutri«, sledi napoved vsebine oddaje; izpostavljenih je pet novic (protestno pismo Pavla Rugarja, aktivnosti policistov na Gorenjskem, spremljanje planinskega turizma s strani policistov, recital v spomin Vojteha Kurnika, začetek 25. festivala Radovljica) in vremenska napoved.

- Prva novica govori o protestnem pismu nekdanjega župana občine Tržič Pavla Rugarja o financiranju projektov sedanjega župana magistra Boruta Sajovica. Očita mu nakup novega gasilskega vozila v Kovorju in zamudo pri nakupu novega reševalnega vozila. Objavijo tudi odgovor Boruta Sajovica, ki pravi, da so gasilci zagotovili več kot polovico vrednosti novega vozila, ostalo pa občina s sprejetjem proračuna; pri nakupu novega reševalnega vozila je država dala samo tretjino obljubljenega denarja, občina pa ni sposobna zagotoviti razlike oziroma več, kot je bilo sprva dogovorjeno.
- Druga novica govori o policijskem nadzoru na slovenskih cestah tudi v drugem delu turistične sezone. Omenjajo, da je na slovenskih cestah v prvih sedmih mesecih leta 2007 ugasnilo že 181 življenj, samo na Gorenjskem 22. Julija so zabeležili skoraj 12.000 prekoračitev hitrosti in iz prometa izločili okoli 18.000 udeležencev zaradi vožnje brez vozniškega dovoljenja oziroma alkohola v krvi. Novica je podkrepljena z izjavo višjega policijskega inšpektorja v upravi uniformirane policije na Generalni policijski upravi Alojza Habiča o najpogostejših vzrokih za nesreče; omenja prepozno nakazovanje smeri vožnje, uporabo mobilnih telefonov, neuporabo varnostnih pasov, vožnjo v rumeno luč in neuporabo zaščitnih čelad.
- Tretja novica govori o spremljanju planinskega turizma s strani policistov. Slednji ugotavljajo, da so stalni obiskovalci gora in gorniki večinoma dobro pripravljani. Gore pa vsako leto obiše tudi nekaj tujih turistov, med katerimi so posamezniki neustrezno opremljeni; velik problem je tudi nepoznavanje poti. Pravijo, da so podatki za prvih sedem mesecev leta 2007 kljub temu bolj spodbudni kot leto poprej. Obravnavali so 31 nesreč, v katerih je 10 ljudi umrlo, prav toliko pa je bilo tudi poškodovanih. Po juniju in juliju napovedujejo ponoven preventivni nadzor opremljenosti gornikov s

strani specialne enote policije na območju kranjske policijske uprave za mesec september.

- Četrta novica govori o gradbenih delih v občini Cerklje (izgradnja in obnova vodovoda, kanalizacije, javne razsvetljave); opozarjajo na oviran promet na nekaterih cestah v občini.
- Peta novica govori o kulturnem dogajanju v Trziču, kjer bodo drevi počastili spomin na dva pomembna moža iz preteklosti – Vojteha Kurnika in Toneta Pretnarja. Omenjajo recital pesmi v spomin na rojstvo obeh 9. avgusta. V nekaj besedah povzamejo življenjepis obeh.
- Šesta novica napoveduje začetek 25. festivala stare glasbe Radovljica prihodnji dan. Predstavijo novega umetniškega vodjo festivala, Domna Marinčiča, ki v izjavi predstavi izbor desetih koncertov. Pravi, da je izbral glasbo od srednjega veka preko renesanse, baroka, klasicizma do sodobnosti ter ohranil raznolikost in koncept vključevanja sodobnih del v stare inštrumente. Omenja, da so izvajalci iz različnih držav; slovenski izvajalci imajo tri koncerte. Novica je kombinirana z izmeničnim napovedovalnim branjem (trikrat) in izjavo (dvakrat). Na koncu napovedovalka napove prvi koncert v radovljiški graščini.
- Sedma novica govori o nadaljevanju 17. Okarina festivala na Bledu v zdraviliškem parku. Poleg je tudi izjava umetniškega vodje Leona Ličofa, ki govori o prihodnjem (drevisnjem) koncertu v samih presežkih o zasedbi. Na koncu še enkrat ponovijo uro in kraj koncerta.
- Osmo novica govori o Turističnem društvu Slajka Hotavlje in njegovem praznovanju podružničnega patrona svetega Lovrenca. Ob tej priložnosti že vrsto let pripravljajo zabavno-razvedrilne prireditve pod skupnim naslovom »Večer slovenskih podoknic in semanji dan«. Tokratne aktivnosti se bodo začele na Šubcovem travniku z družabno igro in zabavo s plesom; naslednji dan bo maša in blagoslov obnovljenega križa, nato pa zabavni del s skupino Kingston in Beneškim kvintetom.
- Deveta novica govori o ogledu filma in predhodnem branju knjig z isto vsebino. Napovedujejo razstavo knjig v knjižnicah Blaža Kumerdeja na Bledu in Antona Tomaža Linhartu v Radovljici. Gre za knjige, ki so bile literarne predloge filmom, ki jih v svoj spored uvrsti radovljiška Linhartova dvorana.
- Sledi povzetek slišane v informativni oddaji; omenjajo Rugarjevo protestno pismo, aktivnosti policistov za zagotavljanje prometne varnosti, počastitev spomina na dva

pomembna moža v Trziču, začetek festival Radovljica in nadaljevanje Okarina festivala na Bledu.

- Sledi vremenska napoved; napovedovalka napove Roberta Bohinca (ne pove, kdo je to), ki govori o stanju ter napovedi vremena in temperaturah za prihodnji dan, za nedeljo ter ponedeljek, torek in sredo. Omenja tudi, da – po izračunih Agencije Republike Slovenije za okolje – letos (to je leta 2007) ne bo več velike vročine, okrog 30-35 °C.
- Napovedovalka pozdravi Davida Vatovca, ki se, kot napove, oglašča iz Prometno-informacijskega centra za državne ceste. Govori o stanju na cestah celotne Slovenije.
- Ob koncu sledi samoreklamni spot Radia Triglav in odpoved osrednje informativne oddaje na Radiu Triglav »Včeraj, danes, jutri«; uredila jo je Jelka Berce, tonska realizacija Anka Čop, brala pa Tanja Kramar. Povedo še, da jo zaključujejo ob 17.44.

Oddaj je vsebovala devet novic; od tega so vse regionalno obarvane. Tri novice so podkrepljene z izjavo (druga, šesta in sedma po vrsti, vse regionalne). Eno novico je tisti dan objavila tudi STA (drugo po vrsti, regionalno).

5.3 Novice na Sori (Radio Sora)

Informativne oddaje na Radiu Sora so na sporedu ob 7.00, 10.00 in 18.00. Osrednja informativna oddaja pa je na sporedu vsak dan, razen ob nedeljah, ob 14.00. Na razpisu Ministrstva za kulturo so jo poimenovali Novice na Sori, v programu pa jo napovedujejo kot Dober dan, Gorenjska.

10. avgusta je bila osrednja informativna oddaja dolga 18 minut in 6 sekund. Oddaja se začne z uvodno špico »Dober dan, Gorenjska«, sledi napoved vsebine (napovedovalec izpostavi zaključek prijav za direktorja javnega zavoda Ratitovec, investicije na občinskih cestah v Železnikih, predvideno selitev asfaltne baze iz Podrebra v Podbrezje in študijo o Tenetišah kot gorenjskem centru za ravnanje z odpadki).

- Prva novica govori o svetu javnega zavoda Ratitovec iz Železnikov, ki je pred kratkim razpisal prosto delovno mesto direktorja. Nato na kratko obnovi zadnje dogajanje; najprej so pred dobrim letom za direktorja imenovali Roberta Markija kot vršilca dolžnosti, potem so na razpisu za direktorico izbrali Tanjo Mohorič, ki je po treh

mesecih odstopila, odstopil pa je tudi predsednik sveta Brane Bertoncelej. Tako so objavili nov razpis; pogoji so visokošolska izobrazba, vsaj 5 let delovnih izkušenj, organizacijske, vodstvene in komunikacijske sposobnosti ter predložitev programa in vizije delovanja zavoda. Omenjeno je še, da prijave še zbirajo, odprli jih bodo zvečer, in da bodo o razpletu dogajanja v zavodu še poročali.

- Druga novica govori o obnovi lokalnih cest v občini Železniki, ki poteka nemoteno in po načrtih. Novico podkrepijo z izjavo župana Mihaela Prevca, ki izpostavi najdaljši odsek lokalne ceste v Davči, dolg 1600 metrov. Napove še uradno odprtje tega dela odseka na etnografski praznik v Davči prihodnji teden. Omeni tudi novo gasilsko vozilo za gasilsko društvo v Davči, ki prav tako praznuje. Napovedovalec napove naslednjo investicijo v Sorici; pri tem župan pojasni, da je že asfaltiran 500-metrski odsek do posamezne domačije, izpostavi pomemben in zahteven odsek lokalne ceste, dolg 1000 metrov, ki vodi pod ratitovsko vas Ravne in Torko. Pove tudi, da jih prihodnje leto čaka podoben odsek in da bodo s tem posodobil pomembne ceste. Napovedovalec pove, da so v tem sklopu preplastili tudi cesto v Lajšah; župan ga dopolni, da bi ta cesta prišla na vrsto šele naslednje leto, ampak se konec avgusta obeta tekma evropskega pokala v sankanju na koleščkih. Omeni še asfaltiranje parkirišča in dovozno pot na športno igrišče Železniki. Ob koncu na vprašanje, kaj imajo še v načrtih, župan odgovori, da je to šele tretjina načrtovanih del; asfaltirali bodo še 5,6 kilometra cest v letu 2007.
- Tretja novica govori o predvideni selitvi asfaltne baze iz Podrebra v Podbrezje. Omenja, da je dvignila na noge prebivalce Podbrezij in da se problema, ki se ga ne da rešiti čez noč, zaveda tudi direktor Cestnega podjetja Kranj Branko Žiberna. Pravi, da ima asfaltna baza v Podrebru določene šibke točke; nekaj so jih že rešili (emisije, hrup ...), ostaja pa bližina krajanov in kamnolom. Ob dokončanju avtoceste se bo stanje še poslabšalo, napove napovedovalec, Žiberna pa ga dopolni, da bo to prva cesta, ki bo prevzela promet avtoceste, kar se je že pokazalo ob poškodbi mostu v Gobavcih.
- Četrta novica govori o odpadkih in deponiji Tenetiše. Mestna občina Kranj je pripravila novo študijo za medobčinski center za ravnanje z odpadki, ki jo predstavi podžupan Bojan Homan; pravi, da se Kranj zaveda, je velik pridelovalec odpadkov in da je prav, da zanje tudi poskrbi. Poleg tega so Tenetiše že degradirano okolje, ki ga bo treba tako ali drugače sanirati. Predsednik ekološkega gibanja pozdravlja idejo o termičnem predelovanju odpadkov, prepričati želijo še ministrstvo. Krajanje Tenetiš in Mlake pa napovedujejo zaporo ceste, če naj bi se želje občine uresničile.

Napovedovalec da iztočnico podžupanu Bojanu Homanu, kako naj bi sodelovali s krajani. Pravi, da želijo, da je čim več ljudi osveščenih in da delajo dobro za Gorenjsko in potomce.

- Peta novica govori o Turističnem društvu Slajka Hotavlje, ki ob praznovanju patrona svetega Lovrenca naslednji dan in v nedeljo na Šubcovem travniku na Hotavljah pripravlja etnološko-zabavno prireditev »Večer slovenskih podoknic in semanji dan«. Več o prireditvi pove član turističnega društva in organizator Roman Demšar. Izpostavi začetek s pesmijo Poljanska dolina, z orgličarji, vaškim oktetom in veseloigro Kmetijska zadruga. V nedeljo napove sveto mašo, blagoslov obnovljenega križa ter zabavo z Besniškim kvintetom in s Kingstoni. Zaključí s povabilom.
- Šesta novica govori o zaključku četrtega tedna projekta Razgibajmo poletje, ki ga je organiziral zavod Jan iz Kranja. Napovedovalec napove zaključno prireditev in organizatorja Boštjana Gasserja. Slednji izpostavi delavnice (modna, ustvarjalna, jezikovna, biološka) iztekajočega se tedna in poudari, da bo drevi, tako kot vsak teden, predstavitev novopridobljenega znanja na delavnicah. Napovedovalec ga povpraša še o oceni projekta; Boštjan Gasser pravi, da je sodelovalo več kot 200 otrok v več kot 10 delavnicah, da so zadovoljni tako kot tudi otroci in partnerske organizacije. Na koncu še doda, da že težko pričakujejo naslednje počitnice.
- Sedma novica govori o festivalu Kluže v Bovcu. Drevi se namreč s predstavo Moliere v trdnjavi Kluže začena drugi del. Napove organizatorja Damirja Domitroviča Kosa. Slednji poudari, da programsko nadaljujejo prvi del; razlika je, da so v drugem delu predstave namenjeni mlajši publiki in da gre za otroške, gledališke, glasbene predstave iz neodvisnih, neinstitucionalnih organizacij. Napovedovalec ga povpraša o programu; organizator pa izpostavi otroško predstavo, etno koncert romske skupine Langa, koncert ljudske tradicionalne glasbe iz Avstrije, monodramo Merlene Diettrich v izvedbi mlajše gledališke skupine iz Splita, kontroverzno monodramo Poročena s seboj, zadnja predstava pa je Dolina solz gledališča Glej. Omeni še, da so vse dodatne informacije na njihovi spletni strani exponto.net. Napovedovalec ob koncu še doda, da je ogled festivalskih prireditev brezplačen.
- Osmá novica govori o poletnih prireditvah v Škofji Loki pod skupnim imenom »Pisana Loka«; napovedo koncert skupine Mambo Kings drevi ob 20h na Mestnem trgu.

- Deveta novica govori o tekmovanju »Vesela harmonika 2007«. Na Senici bo to že 7. tekmovanje; dodana je izjava predsednika krajevne skupnosti Senica Romana Tehovnika, ki pravi, da prihajajo harmonikarji obeh spolov iz cele Slovenije. Gre za amaterje na diatonični harmoniki, ki želijo osvojiti kakšno nagrado, stari pa so od 8 do 65 let. Na koncu napovedovalec še pove, da bo 7. tekmovanje drevi ob 18.00 pri domu krajevne skupnosti na Spodnji Senici, pričakujejo okrog 25 tekmovalcev v dveh starostnih skupinah. Nato bo še veselica »Hokejska noč« s skupino Malibu.
- Deseta novica je športna. Govori o slovenski teniški igralki Katarini Srebotnik, ki je s 6:1 in 6:2 že drugič izgubila proti Rusinji Nadji Petrovi; tokrat na turnirju v Los Angelesu.
- Enajsta novica je športna. Govori o slovenskih nogometnih prvakinjah, Novomeščankah kluba Krka, ki so proti Špankam z 0:4 izgubile v prvi tekmi prvega kvalifikacijskega kroga ženskega pokala UEFA. Naslednjo tekmo bodo igrale prihodnje dan z Italijankami.
- Dvanajsta novica je posvečena slovenski ženski reprezentanci (ne pove, o katerem športu je govora!), ki je se pripravlja na septembrske dodatne kvalifikacije za EP divizije A. Dan prej je ugnala Romunijo z 69:60, tisti dan ob 18.00 pa se bodo pomerile še z gostiteljicami.
- Trinajsta novica govori o vabilu na aktivno preživljanje počitnic »Hura, prosti čas!«. Za aktivne počitnice na Selu se zainteresirani lahko prijavijo še tisti dan; otroci bodo rolali, igrali badminton, tenis ... Omeni še telefonsko številko, kjer dobijo več informacij.
- Štirinajsta novica govori o vabilu v poletno nogometno šolo, ki jo pripravlja Nogometni klub Alpina Žiri, in pove telefonsko številko, na kateri zbirajo prijave.
- Oddaja se zaključí s špico »Dober dan, Gorenjska«.

Oddaja je vsebovala 14 novic, od tega jih je pet lokalno obarvanih, pet pa regionalnih. Oddaja je vsebovala tudi pet športnih novic, od tega štiri vseslovenske. Osem novic je podkrepljenih z izjavo (od druge do devete; štiri lokalne in štiri regionalne). Dve novici je isti dan objavila tudi STA, eno pa je STA objavila dan prej.

5.4 Gorenjska danes (Radio Kranj – Gorenjski Megasrček)

Informativne oddaje na Radiu Kranj so na sporedu ob 7.00, 8.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.00. Na sporedu so vsak dan, razen ob nedeljah: jutranja ob 9.00, večerna ob 18.00, osrednja informativna oddaja pa je na sporedu ob 14.00. V programu so poimenovane Gorenjska danes; enako so jih poimenovali na razpisu ministrstva za kulturo.

10. avgusta je bila osrednja informativna oddaja dolga 14 minut in 47 sekund. Oddaja se začne z uvodno špico »Radio Kranj – ura je 14.00; Gorenjska danes«. Napovedovalka najprej pozdravi in povabi k poslušanju osrednje informativne oddaje na Gorenjskem Megasrčku. Izpostavi poudarke iz oddaje (pove, da je bilo letos na slovenskih cestah več mrtvih kot lani, da je poleti bivanje v bolnišnicah še bolj neprijetno kot sicer, da na Kosovo in v Afganistan odhajata nova kontingenta slovenskih vojakov in ob koncu doda še vremensko napoved – konec tedna še možne plohe).

- Prva novica govori o slovenskih policistih, ki so že izvedli številne poostrene nadzore prometa in voznike stalno opozarjali na strpno in varno vožnjo. Omenja, da se je število nesreč kljub temu povečalo, saj je do tistega dne na cestah umrlo že 181 ljudi, medtem ko je bilo v enakem lanskem obdobju 154 smrtnih žrtev. Poudarja izjavo višjega policijskega inšpektorja v Upravi uniformirane policije na Generalni policijski upravi Boštjana Smoleja, da so brez pravega učinka vsa opozorila in ukrepi, ki jih izvaja policija, če vsi udeleženci prometa ne spoznajo, da si lastno usodo krojijo sami, da morajo nekateri vozniki spremeniti svoje obnašanje, saj na cesti niso sami, od ravnanja posameznikov pa je odvisna varnost vseh. Pojasni, da so policisti v poostrenih nadzorih samo v juliju ugotovili 12.000 prekoraitev hitrosti, v celem letu do sedaj pa 100.000, kar je za 18 odstotkov več kot v enakem lanskem obdobju. Odredili so tudi preko 210.000 preizkusov alkoholiziranosti. Zaradi vožnje pod vplivom alkohola ali brez voziškega dovoljenja so iz prometa izločili skoraj 18.000 voznikov. Omenja še, da je Smolej posebej opozoril na motoriste, saj je od začetka motoristične sezone spet več prometnih nesreč z najhujšimi posledicami. V letošnjem letu je v prometnih nesrečah umrlo že 28 voznikov motornih koles in devet voznikov koles z motorjem, kar je primerljivo tudi z lanskimi prav tako visokimi številkami. Razlog vidi v tem, da je motorno kolo med uporabniki predvsem sredstvo zabave in ne sredstvo prevoza.

- V drugi novici govori o preobremenitvi Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana. Omenja, da ima 2.275 bolniških postelj, ki so povprečno 75-odstotno zasedene, v poletnih mesecih pa je na nekaterih oddelkih sicer manj bolnikov, a več obiskovalcev. Poudarja, da je v sobah, kjer je bolnikov več in preveč obiskovalcev, še dodaten obremenilen faktor, ki neprijetno poletno bivanje v bolnišnici še poslabša. Dodana je tudi izjava koordinatorke za kakovost na kirurški kliniki in višje medicinske sestre Nike Škrabl. Ta pove, da je bolj naporno zaradi neklimatiziranih bolnišnic in nenačrtovanih sprejemov. Največkrat gre namreč za nujne primere akutnih bolezenskih stanj s hitrimi spremembami. Pravi, da ob sprejemu vsak pacient dobi informacijsko knjižico, v kateri so zabeležene njegove pravice, dolžnosti, pravila, navodila, priporočila, da mu olajšajo bivanje v bolnišnici. Pravi še, da vsak pacient določi osebo, ki se ji lahko zaupa podatke o njegovem zdravstvenem stanju. Napovedovalka še napove, da bo več informacij o neprijetnem poletnem bivanju v bolnišnicah v oddaji Aktualno ob 15.30.
- V tretji novici govorijo o dopisni seji vlade tisti dan, na kateri je odobrena pogodba o opravljanju obvezne gospodarske javne službe vzdrževanja javne železniške infrastrukture za obdobje od 1. julija do 31. decembra letos v vrednosti 29,97 milijona evrov. Pojasnijo še, da bi bilo treba v primeru, če pogodba ne bi bila podpisana do 13. avgusta, zagotoviti premostitvena likvidna sredstva z najemom premostitvenega kredita v višini do 2,1 milijona evrov. Dodajo še, da je vlada za podpis pogodbe s Holdingom Slovenske železnice pooblastila v.d. direktorja Direkcije Republike Slovenije za vodenje investicij v javno železniško infrastrukturo Alenko Dremelj in da pogodba začne veljati z dnem, ko jo podpišejo zastopniki pogodbenih strank, uporablja pa se za omenjeno obdobje od začetka julija do konca letošnjega leta.
- V četrti novici govori o javnem razpisu za prodajo 49,13-odstotnega državnega deleža Telekoma Slovenije, ki naj bi bil predvidoma objavljen 24. avgusta. Omenijo tri možnosti prodaje: prodajo celotnega deleža hkrati, prodajo dela družbe s triletnim zamikom, kombinacijo navzkrižnega lastništva. Pravijo, da bo vrednotenje družbe, katere tržna kapitalizacija trenutno znaša 3,2 milijarde evrov, predvidoma končano sredi septembra, prvi resni ponudniki pa bodo znani v začetku novembra. Povzamejo še izjavo direktorja direktorata za elektronske komunikacije na gospodarskem ministrstvu Matjaža Janše, ki je tisti dan na novinarski konferenci v Ljubljani povedal, da bi ga vrednotenje deleža Telekoma, ki bi pokazalo takšno ceno, kot je na borzi ali višjo, izredno presenetilo. Omenijo še, da je pojasnil, da so borzni analitiki že pred

letom dni ceno ocenili kot izredno visoko, v tem času pa se je še podvojila in da primerjave s primerljivimi telekomunikacijskimi družbami v Evropi kažejo, da dosega Telekom Slovenije tudi dvakrat večjo vrednost; je pa res, da je vlagal na Kosovo in da ima razvito infrastrukturo, predvsem UMTS.

- V peti novici govorijo, da na Kosovo in v Afganistan odhajata nova kontingenta slovenskih vojakov; na Kosovo se bo podalo 160 pripadnic in pripadnikov slovenske vojske, v Afganistan pa 66. Postroj enot bo tisti dan ob 17.00 v Vojašnici Franca Rozmana Staneta. Dodajo izjavo predstavnika za stike z javnostmi Slovenske vojske Simona Koreza, ki pravi, da bodo na misiji 6 mesecev. Pove, da bodo na Kosovu delovali v sestavi bojne skupine madžarske vojske, nameščeni bodo v vojaški bazi v Peči, njihove naloge bodo podobne vojakom 10. bataljona v okviru bojne skupine Sokol, ki zaključujejo misijo. V Afganistanu v vojaški bazi v Heratu pa bo menjava slovenskega 7. kontingenta z 8. kontingentom, ki ga bo sestavljalo 66 slovenskih vojakov. Konec avgusta se 54 slovenskih vojakov vrača domov. Omenja še, da gre za redno načrtovano menjavo slovenske vojske v operacijah kriznega odzivanja na Kosovu, kjer zmanjšujejo kontingent s 600 na 160, in v Afganistanu, kjer povečujejo kontingent za 12.
- V šesti novici je govora o tekmovanju na diatonično harmoniko »Vesela harmonika«, ki bo tisti dan ob 18.00 na Senici. Napovedujejo udeležbo 20 tekmovalcev, starih od 8 do 16 let. Dodajo izjavo organizatorja Andreja Bernarda, ki pravi, da bodo tekmovalci nagrajeni v dveh kategorijah, prav vsi pa bodo prejeli priznanja. Poudarja še, da bo tekmovanje 7. po vrsti.
- V sedmi novici govorijo o zaključku projekta Razgibajmo poletje. Omenijo, da se ga je v štirih tednih udeležilo več kot 200 otrok in da tisti dan ob 16.00 v gimnaziji Kranj pripravljajo zaključno prireditev.
- V osmi novici govorijo o gorenjskih kampih; omenijo, da nadaljujejo niz predstavitev gorenjskih kampov, tokrat je na vrsti kamp Radovljica. Izpostavijo, da se gostje kampa v poletni vročini lahko osvežijo v novem 50-metrskem olimpijskem in v novem otroškem bazenu z ogrevano vodo, igrajo odbojko na mivki, obišejo dvorano za fitnes, bife ali picerijo. Pravijo, da je okolica kampa in Radovljice primerna za sprehode in planinske izlete, kolesarjenje, rafting po Savi Bohinjki in Savi Dolinki. V bližini so igrišča za tenis, nogomet, košarko in rokomet, balinišče ter novo otroško igrišče. Dodajo še izjavo upravnice kopališča in kampa Polone Rob, ki pravi, da

njihov kamp obiščejo predvsem prehodni gostje. Omeni, da je trenutno 150-200 gostov, večina z Nizozemske, iz Nemčije in s Češke in da so z obiskom zadovoljni.

- Sledi spot »Kultura« in novica o štirih kulturnih dogodkih na Gorenjskem. Omenijo, da bo v Domu Trenta v izvedbi Irene Mihelič ob 19.30 otroška predstava “Majhnica, katrca, škratljica in Pedenjped”, ob 19.30 na Kurnikovem trgu v Trziču recitacija v počastitev rojstnega dne Vojteha Kurnika in Toneta Pretnarja v izvedbi Kulturnega društva Križe, v Pollakovem salonu Tržiškega muzeja ob 20.30 koncert savinjskega trobilnega kvarteta in v Zdraviliškem parku na Bledu ob 20.30 koncert Louja Dalfina iz Italije, ki bo nastopil v okviru 17. Okarina etno festivala.
- Sledi spot »Šport« in dve športni novici. Najprej napovedo, da bosta v finalu mladinskega svetovnega prvenstva v veslanju v Pekingu nastopila dva slovenska čolna – dvojni dvojec z Dejanom Sandičem in Žigo Pirihom ter dvojni četverec z Matejem Rojcem, Matevžem Kaiserjem, Urbanom Ulčarjem in Vitom Galičičem. Omenijo, da bo skifist Andrej Pavkovič veslal v finalu B in da si je skifistka Valentina Budak že v četrtek zagotovila nastop v finalu C.
- V drugi športni novici napovedo letošnji največji motokrosistični dogodek v Sloveniji, na radizelski progi v Orehovi vasi. Pravijo, da gre za preizkušnjo za veliko nagrado Slovenije za svetovno prvenstvo razreda MX3 in da naj bi dogodek na obronke Pohorja privabil najboljše tekmovalce v tej kategoriji. Omenijo, da bo poleg Saša Kraglja, ki se bori za vrh v skupnem seštevku, domač teren za čim boljšo uvrstitev skušalo izkoristiti še pet Slovencev.
- Sledi spot »Vreme« in napoved vremena za tisti in prihodnji dan za celotno Slovenijo. Napovedovalka napove še obete za nedeljo in ponedeljek.
- Sledi spot »Ceste« in pregled stanja na cestah na Gorenjskem in v Ljubljani z okolico ter čakalnih dob na mejnih prehodih.
- Na koncu je odjavna špica »Končana je osrednja informativna oddaja – Gorenjska danes«.

Oddaja je vsebovala 14 novic, od tega eno lokalno obarvano, štiri regionalne, šest vseslovenskih. Oddaja je ločena na splošni del (osem novic), kulturni del (ena novica z napovedjo štirih regionalnih dogodkov) in športni del (dve vseslovenski novici). Štiri novice so podkrepljene z izjavo (druga, peta, šesta in osma; dve vseslovenski in dve regionalni). Šest novic je tisti dan objavila tudi STA.

6. PRIMERJAVA INFORMATIVNIH ODDAJ

Informativne oddaje vseh štirih gorenjskih radijskih postaj s statusom posebnega pomena sem primerjala po dolžini, številu novic, obravnavanih temah glede na geografsko uvrstitev ter vložen dodaten trud v smislu iskanja sogovornika in njegovih izjav. Napovedi vsebine oddaje, morebitnega povzetka na koncu, vremenske napovedi in stanja na cestah nisem štela med vsebine, ki sem jih razvrščala v spodnjo tabelo. V opisu posamezne oddaje sem opazovala tudi zaporedje novic oziroma čemu posamezne radijske postaje namenjajo večjo pozornost.

Tabela 6.1: Struktura informativnih oddaj

	Radio Gorenc	Radio Triglav	Radio Sora	Radio Kranj – Gorenjski Megasrček	
dolžina oddaje	5 min 10 s	14 min 30 s	18 min 6 s	14 min 47 s	
število novic	5	9	14	11	
vrste novic glede na temo	regionalne	1	9	5	4
	lokalne	4	-	5	1
	slovenske	-	-	4	6
vir STA	-	1	3	6	
dodane izjave	1	3	8	4	
ponavljajoče se novice	1	4	3	4	

6.1 Dolžina oddaje

Osrednja informativna oddaja je bila 10. avgusta 2007 najdaljša na Radiu Sora; sledijo Radio Kranj – Gorenjski Megasrček, Radio Triglav in Radio Gorenc. Radio Sora, Radio Kranj in Radio Triglav imajo status regionalnega radijskega programa posebnega pomena, kar pomeni, da morajo dnevno (med 6. in 20. uro) zagotoviti 30 odstotkov regionalnih vsebin lastne produkcije. Če predpostavljam, da te vsebine enakomerno porazdelijo po urah, bi morale biti vsako uro 18 minut takih vsebin. Osrednja informativna oddaja, ki naj bi veljala celo za najdaljšo, najobsežnejšo je predpisano minutažo dosegla le na Radiu Sora (30,2 %); na Radiu Kranj je bila nekoliko prekratka (dosegla je 24,6 %), na Radiu Triglav prav tako (dosegla je 24,2 %). Radio Gorenc pa ima status lokalnega radijskega programa posebnega pomena, kar pomeni, da mora dnevno (med 6. in 20. uro) zagotoviti 20 odstotkov lokalnih vsebin lastne produkcije. Če bi bile vsebine enakomerno porazdeljene po urah, bi moral vsako uro

predvajati 12 minut takega programa. Osrednja informativna oddaja je dosegla le 8,6 % predpisane minutaže za tisto uro.

Niti osrednje informativne oddaje večinoma ne odtehtajo oziroma niso kos minutaži, ki naj bi jo (ob morebitni enakomerni porazdelitvi med 6. in 20. uro za doseg predpisanih odstotkov) nosile regionalne oziroma lokalne vsebine lastne produkcije. Tako predvidevam, da se radijske postaje tudi v uri predvajanja osrednje informativne oddaje poslužujejo še drugih oddaj za zapolnitev in doseg predpisanih odstotkov oziroma so oddaje z regionalnimi/lokalnimi vsebinami lastne produkcije preko celotnega dneva razporejene neenakomerno; to pomeni, da katero uro presežejo predpisani odstotek na račun ur, v drugih pa je ta premajhen. Tega pa ne morem trditi za Radio Sora, saj je njihova osrednja informativna oddaja dosegla ravno 30 %, ki so predpisani za njen tip radijske postaje. Tukaj tako predvidevam, da je porazdelitev regionalnih vsebin lastne produkcije preko celotnega dneva enakomerna oziroma da v uri predvajanja osrednje informativne oddaje slednja odtehta »predpisane minute«.

Osrednje informativne oddaje torej niso »glavno orožje« v boju z zahtevanim številom minut regionalnih in lokalnih vsebin lastne produkcije, čeprav prinašajo gorenjskim radijskim postajam s statusom posebnega pomena največ denarja in so na razpisu Ministrstva za kulturo Republike Slovenije »najbolj uspešni in hvaležni predlogi«.

6.2 Število novic in struktura oddaje

Število različnih novic pri izpolnjevanju prvotne naloge radijskih postaj s statusom lokalnega ali regionalnega posebnega pomena ne igra sicer nobene vloge, priča pa o pestrosti in raznolikosti osrednje informativne oddaje.

Radio Gorenc se je v dobrih 5 minutah oddaje dotaknil petih različnih tem, ob koncu pa so napovedali še vreme. Vključili so tudi kulturno novico, ki ni ločena od ostalih. Radio Triglav je v 14 minutah in pol postregel z 9 novicami. Oddajo začnejo nekoliko bolj privlačno kot na Radiu Gorenc, saj na kratko predstavijo vsebino. Oddaja vsebuje tudi 4 kulturne novice, čeprav niso ločene od ostalih. Edina od obravnavanih radijskih postaj se poslužuje povzetka najpomembnejših tem. Ob koncu sta tudi napoved vremena in poročilo o stanju na cestah. Tudi Radio Sora oddajo, ki prinaša 14 novic, začne z napovednikom; v njej pa sta tudi 2

kulturni novice in 4 športne, ki pa niso ločene od ostalih, le predvajane so ob koncu. Radio Kranj svojo osrednjo informativno oddajo začinja prav tako z napovednikom, sicer pa seznanj z 11 temami. Posebnost je, da loči splošni del, v katerem je 8 novic, kulturni del, ki ga uvede napovednik in ima 1 novico, v kateri pa so združeni 4 dogodki, in športni del, ki ga prav tako uvede napovednik in prinese 2 novice. Zanimivo je, da se glede na poletni čas in s tem čas tako imenovanih »kislih kumaric« edini znajdejo po svoje in ob koncu splošnega dela osrednje informativne oddaje dodajajo predstavitev gorenjskih kampov, povsem z novinarskega stališča: poročajo namreč o kapaciteti, številu in strukturi gostov.

Po strukturi oddaje in številu novic najbolj pestro osrednjo informativno oddajo pripravlja Radio Kranj, saj ima 11 novic, ki jih loči na tri vsebinske sklope: splošni, kulturni in športni del. Na začetku ima kratko napoved vsebine, ob koncu pa vedno zanimivi in koristni temi – vremenska napoved in stanje na cestah. Radio Sora ima podobno strukturo, le da kulturni in športni del nista z napovednikom ločena od splošnega, kar je nekoliko manj pregledno; prinaša celo tri novice več (14), a ob koncu ne seznanj z vremenom in stanjem na cestah. Radio Triglav prinaša 9 novic, prav tako ima napovednik, tudi vremensko napoved in stanje na cestah doda na koncu, a kultura je del splošnega dela, športnih novic pa ni zaslediti. Radio Gorenc ima le 5 novic in napoved vremena, kar pomeni, da gre za najbolj skopo oddajo od obravnavanih.

6.3 Vrste novic glede na temo (vseslovenske, regionalne in lokalne)

Tri radijske postaje na Gorenjskem imajo status regionalnega posebnega pomena (Radio Triglav, Radio Sora in Radio Kranj – Gorenjski Megasrček) eden pa status lokalnega posebnega pomena (Radio Gorenc). Prve tri naj bi se torej osredotočale na teme regionalnega pomena, zadnja pa na teme, pomembne le za lokalno prebivalstvo. Vseslovenske novice namreč »obdelajo« že nacionalni mediji, ki o temah, ki so sicer pomembne, ampak le za majhen del prebivalstva, ne poročajo. Tu naj bi nalogo prevzele lokalne oziroma regionalne radijske postaje, odvisno od razsežnosti novice, teme. Tako sem novice glede na obseg teme, ki pritiče večjemu ali manjšemu delu prebivalstva, razdelila v tri skupine: lokalne zadevajo le kraj, občino, v kateri radio deluje, regionalne so pomembne za življenje vseh ljudi v tisti regiji, vseslovenske pa zadevajo vse prebivalce Slovenije.

Radio Gorenc s statusom lokalnega posebnega pomena se je svojega poslanstva v osrednji informativni oddaji 10. avgusta 2007 bolj ali manj držal. Štiri od petih novic so namreč lokalno obarvane; govora je bilo o dejavnostih in dogodkih v tržiški občini, ena pa je posegala v širše območje in tako zadevala področje celotne Gorenjske (4. novica – kontrole z radarjem na Gorenjskem), pri čemer je posebej izpostavljena tržiška občina. Novico bi sicer lahko šteli kot pomembno za lokalno prebivalstvo, saj se to zagotovo giblje tudi po ostali Gorenjski in mu zato tovrstne informacije pridejo prav; res pa je tudi, da bi lahko bile oziroma morale biti predvajane na regionalnih radijskih postajah. Glede na to, da so skoraj vse novice strogo lokalnega značaja, je težko razbrati, kakšen vrstni red novic je predviden v oddaji; začnejo namreč z gasilsko novico iz Kovorja, nadaljujejo s kulturnimi dogodki, nato sledita dve policijski temi, ob koncu pa še investicije v občini in izjava župana. Gre torej za zelo pomešane vsebine, tako glede na pomembnost kot tudi časovnico.

Radio Triglav s statusom regionalnega posebnega pomena je bil v informativni oddaji zvest svoji programski usmeritvi. Vseh devet novic je bilo namreč regionalnih, kar pomeni, da so bile povsem primerne za objavo v tem mediju. Vključili so celo kulturne prireditve, ki sicer niso skupaj, v sklopu, so pa vse gorenjske in zato zanimive za njihovo občinstvo. Iz vrstnega reda novic je moč razbrati, da si sledijo po pomembnosti in aktualnosti; na prvem mestu je namreč spor sedanjega in bivšega tržiškega župana, sledi poročilo o delu gorenjskih policistov, nato pa še aktualna dela v Cerkljah, ki jim še ni videti konca. Kulturne novice ločijo od ostalih; dodajo jih ob koncu in razporedijo od večjih dogodkov do manjših.

Radio Sora s statusom regionalnega posebnega pomena je v svojo informativno oddajo vključil poleg petih lokalnih (1. novica – prosto delovno mesto direktorja v Železnikih, 2. novica – obnova cest v Železnikih, 8. novica – poletne prireditve v Loki »Pisana Loka«, 13. in 14. novica – aktivne počitnice za otroke na Selu in v Žireh) in petih regionalnih novic še štiri vseslovenske novice (7. novica – festival Kluže v Bovcu, 10. novica – šport: tenis, 11. novica – šport: ženski nogomet, 12. novica: šport: ženske, brez navedbe športa). Med vseslovenskimi novicami so večinoma (tri) športne, vendar je ena zelo nepazljivo oziroma površno podana, saj ne vemo, o katerem športu je govora, čeprav povedo, da gre za ženske, podajo rezultat in napovedo naslednji obračun. Zaporedje novic krojita aktualnost in bližina; tako so na prvem mestu najpomembnejše lokalne (zavod Ratitovec, obnova cest v Železnikih), sledijo regionalne novice, kulturne (neprepoznaven vrstni red) in športne (razvrščene od pomembnejših, odmevnejših do manjših, ne glede na področje).

Radio Kranj s statusom regionalnega posebnega pomena je v svojih novicah obravnaval vseslovensko, regionalno in lokalno tematiko. Poleg ene lokalne vsebine (7. novica – počitnice v Kranju v okviru projekta Razgibajmo poletje), se dotaknejo kar šestih vseslovenskih tem (2. novica – poletje v Univerzitetnem kliničnem centru Ljubljana, 3. novica – dopisna seja vlade, 4. novica – prodaja Telekoma, 5. novica – odhod slovenskih vojakov na Kosovo in v Afganistan, 10. novica – šport: veslanje, 11. novica – šport: motokros), med katerimi sta dve športni. Pri razvrščanju novic je kot vodilo mogoče prepoznati aktualnost; tako dobi prvo mesto najpomembnejša regionalna novica (polijski nadzor), sledijo slovenske novice po pomembnosti. Kulturna novica je ločena z napovednikom; kulturni dogodki so podani v eni sami novici, razporejeni pa glede na čas dogodka – od najbolj zgodnega do najbolj poznega). Tudi športne novice so ločene z napovednikom; pri vrstnem redu je upoštevan čas dogodka.

Radio Gorenc (s statusom lokalnega posebnega pomena) je bil zvest svoji programski usmeritvi in poročal o lokalnih dogodkih, prav tako se je svoje usmeritve držal Radio Triglav (s statusom regionalnega posebnega pomena) in poročal o regionalnih temah. Pri radijih Sora in Kranj pa je opaziti odmik od osnovnega poslanstva, saj se med regionalnimi novicami najdejo tudi lokalne in vseslovenske. Glede na to, da na teh dveh področjih ni radijskih postaj s tipično lokalno usmeritvijo, je prav, da najodmevnejše dogodke iz svoje občine pokrivata omenjena radia. Vseslovenske novice pa svojega mesta ne bi smele imeti v tovrstnih medijih, sploh če gre za manj pomembne teme, kot je na primer ženski nogomet iz Novega mesta, ženski šport, ki ni niti imenovan, in primorski Festival Kluže na Radiu Sora ali pa dopisna seja vlade, odhod vojakov na eno izmed misij in motokros tekma, ki bo na Štajerskem, na Radiu Kranj. Zdi pa se prav, da tudi športne novice, četudi so vseslovenske, najdejo pot do poslušalcev preko regionalnih radijskih programov, kadar govorimo o reprezentancah ali uveljavljenih športnikih in njihovih uspehah, doma iz regije, ki jo pokriva radijska postaja (na primer tenis na Radiu Sora in veslanje na Radiu Kranj).

6.4 Vir STA (podobnost z novicami, objavljenimi na STA)

Radijske postaje novice črpajo iz različnih virov; sporočila za javnost prihajajo v redakcijo po telefaxu, elektronski pošti, običajni pošti, preko telefona, novinarji imajo svoje vire ... kanalov je skratka veliko. Eden izmed pogosto uporabljenih je tudi STA, ki proti naročnini servisira slovenske medije z napovedjo dogodkov, s poročili z dogodkov, pisnimi izjavami, z

novicami iz sveta ... Mnogi se tako radi poslužujejo tega vira, saj je povsem preprost. Pregledala sem torej, katere novice in koliko novic, ki so jih 10. avgusta 2007 objavile radijske postaje na Gorenjskem, je tisti dan objavila tudi STA in tako predvidevala, pri katerih radijskih novicah je morda bil vir STA, čeprav ga nikjer ne omenjajo.

Radio Gorenc se je tisti dan posluževal povsem svojih virov, saj novic osrednje informativne oddaje ni zaslediti na STA. Radio Triglav ima podobnost v eni novici, in sicer policijskem nadzoru na Gorenjskem. Na novinarsko konferenco gorenjskih policistov je STA opozorila v napovedniku zjutraj, nato pa napisala tudi obsežno poročilo. Glede na to, da je Radio Triglav dodal tudi izjavo, je bil verjetno eden od njegovih novinarjev na novinarski konferenci; STA je morda le opomnila na dogodek. Radio Sora ima eno novico enako kot STA tisti dan – teniško; ima pa tudi dve novici, ki jih je STA objavila dan oziroma kar tri dni prej; prva je športna, v kateri »pozabijo omeniti«, za kateri šport gre (na STA je iz naslova novice razvidno, da gre za košarko, a na radiu naslova ni, jedro novice pa so, kot vse kaže, le prekopirali in pozabili premakniti ta pomemben podatek iz naslova v jedro), druga pa zadeva deponijo Tenetiše, pri čemer pa, glede na to, da so dodali tudi izjavo, ne moremo reči, da so novico preprosto prekopirali, lahko pa jim je bila v oporo. Radio Kranj ima v svoji informativni oddaji šest novic podobnih objavljenim na STA. Prva je o delu gorenjskih policistov, v kateri ni dodano nič lastnega (na primer izjava), zato lahko sklepamo, da je povzeta po STA. Druga in tretja govorita o dopisni seji vlade oziroma prodaji Telekoma, kjer velja enako kot za prvo. Četrta pa je o odhodu vojakov na novi misiji; pri njej je dodana izjava, vključuje pa tudi nekatere podatke, ki jih STA ne navaja (na primer čas postroja enot), zato lahko domnevam, da se je uredništvo oprlo na drug vir. Skoraj gotovo sta prekopirani športni novici o veslanju in motokrosu, saj je vsebina praktično identična.

Na nobeni radijski postaji STA ni navedena kot vir informacije, novice. Zgolj po podobnosti vsebine tako lahko sklepam, da STA služi informiranju novinarjev in uredništev. Prav tako le domnevam, da se STA najbolj poslužuje Radio Kranj, ki ima tudi največ vseslovenskih novic; tako kot pri ostalih postajah je namreč podobnost z novicami na STA opaziti prav pri tistih o vseslovenskem dogajanju. Gorenjske radijske postaje, kot kaže, šepajo tudi pri spremljanju športa, saj je bila večina športnih novic identična tistim na STA. Predvidevam, da je STA večkrat tudi vir informacij, ki pa jih nato dopolnijo z izjavo.

6.5 Dodane izjave

Izjave novico popestrijo in ji dajo dodatno težo, sploh kadar jih podajo kompetentni sogovorniki, ki so večji prvin govorenega besedila, torej znajo kratko in jedrnato povedati bistvo ali pa znajo to izluščiti novinarji, ki novico pripravljajo. Tako ima tudi informativna oddaja, ki je razgibana in dopolnjena s primernimi izjavami, večjo težo in dodano vrednost, če so izjave pravilno razporejene, dodane in vključeni pravi sogovorniki.

Radio Gorenc je med pet novic uvrstil eno samo izjavo, in sicer župana, ki je naštel obnove, ki se jih lotevajo v tržiški občini. Gre torej za bolj preprosto informativno oddajo. Radio Triglav je dodal tri izjave; ena je po predvidevanjih sodeč s terena, z novinarske konference o delu gorenjskih policistov, drugi dve pa sta dodani k napovedim večjih kulturnih dogodkov in spomnita, da za obsežnim dogajanjem na Bledu in v Radovljici stojijo organizatorji, ki so program izbirali po točno določenem ključu. V osrednji informativni oddaji na Radiu Sora je izjav kar osem. Vsako novico (razen športnih) se, kot kaže, trudijo popestriti z izjavo, le v prvi novici je ni, ker morda ni primerne sogovornika (gre za menjavo direktorja zavoda in so tik pred odpiranjem vlog). Na Radiu Kranj so dodane štiri izjave: pri novici o stanju v Univerzitetnem kliničnem centru Ljubljana, novici o odhodu vojakov na misijo, novici o tekmovanju harmonikarjev in novici o vzdušju v kampu Radovljica.

Na gorenjskih radijskih postajah ni moč prepoznati ključa, po katerem se odločajo za izjave. Ponekod so skoraj v vsaki novici (Radio Sora), nekje jih skoraj ni (Radio Gorenc), spet drugje se zdi, da so tam, kjer so jih pač dobili (Radio Triglav, Radio Sora, Radio Kranj), saj so prve novice, ki naj bi bile najpomembnejše, brez, so pa z njimi podkrepljene napovedi manjših kulturnih dogodkov.

6.6 Ponavljajoče se novice

Novice oziroma teme novic na vseh štirih gorenjskih radijskih postajah s statusom posebnega pomena se ponavljajo. Predvsem se ponavljajo regionalne in lokalne teme, torej tiste, ki naj bi bile glavna vsebina osrednjih informativnih oddaj.

V oddaji na Radiu Gorenc je mogoče zaslediti dve ponavljajoči se novici; prva novica, ki govori o nakupu novega gasilskega vozila v Kovorju se ponovi tudi na Radiu Triglav v novici

o očitkih Pavla Ruparja Borutu Sajovicu, druga novica, ki govori o recitacijah v počastitev dveh tržiških velikanov Vojteha Kurnika in Toneta Pretnarja, se ponovi na Radiu Triglav v celi novici in na Radiu Kranj v delu novice.

Na Radiu Triglav v osrednji informativni oddaji poleg že omenjene recitacije v Tržiču (ponovi se na Radiu Gorenc in Radiu Kranj) in novega gasilskega vozila v Kovorju (o njej je govora tudi na Radiu Gorenc) predvajajo še tri novice, ki jih v svojo oddajo uvrstita tudi Radio Sora in Radio Kranj – policijski nadzor na Gorenjskem in uspešnost policistov v tej regiji omenjajo na Radiu Kranj z zelo podobno vsebino, Okarina festival na Bledu prav tako omenijo v delu novice na Radiu Kranj (tej temi sicer namenijo manj časa), o Večeru podoknic v izvedbi Turističnega društva Slajka Hotavlje pa obširneje poročajo še na Radiu Sora.

Radio Sora v osrednjo informativno oddajo uvrsti teme, o katerih poročata tudi Radio Kranj in Radio Triglav. S slednjim ga povezuje novica o Večeru podoknic, z Radiem Kranj pa novica o poletnem dogajanju v Kranju v okviru projekta Razgibajmo poletje, o katerem Radio Sora sicer poroča obširneje, in novica o tekmovanju Vesela harmonika, ki se mu obe radijski postaji posvetita v enaki meri.

Radio Kranj ima podobnosti z Radiem Triglav (policijski nadzor na Gorenjskem, recital v Tržiču, Okarina Festival), Radiem Gorenc (recital v Tržiču) in Radiem Sora (Vesela harmonika in Razgibajmo poletje). Pomembna razlika pa je v tem, da napovedi dogodkov (recital v Tržiču in Okarina Festival) združijo v eno samo novico; o vsakem dogodku povedo le po en stavek (kaj bo, kje in kdaj). O policijskem nadzoru na Gorenjskem, projektu Razgibajmo poletje in tekmovanju Vesela harmonika pa poročajo v samostojni novici.

V razpredelnici so prikazane ponavljajoče se vsebine; pobarvana polja prikazujejo, katera novica se je pojavila na posamezni radijski postaji. (Radio Kranj je v eni novici podal več vsebin oziroma napovedal več dogodkov, zato je dopolnilo v polju, da gre za ¼ novice.)

Tabela 6.2: Prikaz ponavljajočih se novic

PONAVLJAJOČE SE NOVICE	RADIJSKE POSTAJE			
	Radio Gorenc	Radio Triglav	Radio Sora	Radio Kranj – Gorenjski Megasrček
Recital v Trziču				<i>1/4 novice</i>
»Okarina festival« na Bledu				<i>1/4 novice</i>
Nakup gasilskega vozila v Kovorju				
TD Slajka Hotavljje »Večer podoknic«				
Policijski nadzor				
Projekt Razgibajmo poletje v Kranju				
Tekmovanje »Vesela harmonika«				

Vseh novic v štirih informativnih oddajah na Gorenjskih radijskih postajah s statusom posebnega pomena je bilo 10. avgusta 2007 39. Od tega je bilo štirinajst takih, ki so bile enake na najmanj dveh radijskih postajah – dobrih 35 odstotkov vsebin oziroma tem se torej ponavlja. Največkrat ponovljena tema je bila recital v Trziču (kar na treh radijskih postajah v celotni novici ali v njenem delu), po dvakrat pa so se ponovile novice z vsebino o nakupu novega gasilskega vozila v Kovorju, Okarina festivalu na Bledu, Večeru podoknic, tekmovanju Vesela harmonika, projektu Razgibajmo poletje in o policijskem nadzoru. Ponavljajo se torej novice, ki so lokalnega in regionalnega značaja in zadevajo aktualno dogajanje v regiji, predvsem na področju kulture oziroma glasbe. Slednje gre bržkone pripisati tudi letnemu času (poletju), ki je bogat z dogajanjem na prostem, druženjem in zabavo. Novica o policijskem delu na Gorenjskem pa je bila, kot kaže, tisti dan ena bolj odmevnih in zanimivih za to regijo, saj sta jo v svoj program uvrstila Radio Triglav in Radio Kranj in jo postavila celo na prvo oziroma drugo mesto. Pri tem preseneča, da jo je Radio Sora izpustil, saj je tema regionalna.

Opaziti je mogoče, da se teme, ko gre za aktualno dogajanje v tistih dneh, močno ponavljajo, ostale novice pa so v glavnem »mašila« oziroma »zapolnitev obveznih minut«, saj radijske postaje v osrednje informativne oddaje uvrščajo na primer načrt investicij v občini Trzič, ki ni bil sprejet tisti dan, sega pa celo v naslednja leta (Radio Gorenc), načrtovana gradbena dela v občini Cerklje, ki ni niti domača občina radijske postaje niti novica ni vezana zgolj na tisti dan ali prihajajoče dni (Radio Triglav), obnovo cest v sicer domačem okolišu, ampak za

obdobje več mesecev nazaj in naprej (Radio Sora), en dan staro športno novico s pomanjkljivo vsebino ali celo več dni staro novico o usodi odpadkov v Tenetišah (Radio Sora), tu pa so še novice, ki so zelo splošne in zadevajo celo Slovenijo – o stanju v univerzitetnem kliničnem centru, seji vlade, prodaji Telekoma, odhodu vojakov na misijo (Radio Kranj).

6.7 Kakovost informativnih oddaj

Pri ocenjevanju kakovosti osrednjih informativnih oddaj sem že uvodoma omenila kriterije, po katerih se bom ravnala. To so: aktualnost novic, svoji viri (brez podobnosti z STA), dodatki v obliki izjav sogovornikov, primernost tem glede na status (lokalne, regionalne) in oblika oddaje oziroma smiselna razdelitev oddaje – vrstni red tem. V vsaki ocenjevalni kategoriji sem razvrstila oddaje od prvega do četrtega mesta; za prvo mesto dobi radijska postaja tri točke, za drugega dve, tretjega eno, zadnjega pa nič.

V razpredelnici je prikaz dodeljenih točk v posamezni kategoriji:

Tabela 6.3: Kakovost informativnih oddaj

	Radio Gorenc	Radio Triglav	Radio Sora	Radio Kranj – Gorenjski Megasrček
aktualnost	-	2	1	3
svoji viri	3	2	1	-
izjave	-	1	3	2
primernost tem	3	3	1	-
oblika oddaje	-	1	2	3
seštevek točk	6	9	8	8

Radijske postaje s statusom posebnega pomena na Gorenjskem iščejo različne načine, da »zapolnijo predpisane minute«. Gre za bolj ali manj neizvirne načine; skoraj vsi poročajo o aktualnih dogodkih tistega dne; največ informacij o njih je podal Radio Kranj – šest, sledijo Radio Triglav – štiri, Radio Sora – tri in Radio Gorenc – ena. Dodatke pa iščejo na več mestih; poslužujejo se STA, pri čemer prednjači Radio Kranj – šest, sledijo Radio Sora – tri in Radio Triglav – ena. Zunanjih virov oziroma dopolnitev oddaje v obliki izjav se v največji meri poslužuje Radio Sora, sledijo pa Radio Kranj, Radio Triglav in Radio Gorenc. Svojemu

statusu najbolj primerne teme podajata Radio Gorenc in Radio Triglav, sledita pa Radio Sora in Radio Kranj. Oblika oddaje je najboljša na Radiu Kranj – na začetku ima ključne poudarke, z napovedniki loči splošni, kulturni in športni del oddaje ter doda vremensko napoved in stanje na cestah. Sledi Radio Sora, ki ima oddajo sicer razdeljeno na več sklopov, a je ne loči z napovedniki. Radio Triglav v oddajo ne umesti nobenih športnih vesti, Radio Gorenc pa podaja vse novice skupaj in brez smiselnih razdelitev na posamezna področja.

Glede na dodeljene točke po posameznih kategorijah ja najboljša oddaja v celoti osrednja informativna oddaja Radia Triglav; posveča se najbolj svojemu statusu primernim temam, je aktualna in uporablja svoje vire. Pomanjkljivost je le v obliki oddaje in dodanih izjavah. Sledita ji, z enakim številom točk, Radio Sora in Radio Kranj – Gorenjski Megasrček. Prvega odlikujejo dodane izjave in oblika oddaje, slabše pa se je izkazal pri aktualnosti, primernosti tem in virih. Radio Kranj se lahko pohvali z odlično obliko oddaje in aktualnostjo, zaostaja pa pri primernosti tem in širini svojih virov. Radio Gorenc ima sicer svoje vire in obravnava sebi primerne teme, a ni aktualen, oblika oddaje je slaba, manjkajo pa tudi dodane izjave.

Svoje poslanstvo torej najboljše uresničuje Radio Triglav; Radio Sora in Radio Kranj preveč posegata izven okvirov regije (predvsem Radio Kranj), hkrati pa se Radio Sora poslužuje starih novic. Radio Gorenc ima medtem najmanj razdelano informativno oddajo, res pa je, da pozornost namenja temam, ki ustrezajo njegovemu statusu.

7. POSLUŠANOST RADIJSKIH POSTAJ NA GORENJSKEM

Na Gorenjskem so poleg obravnavanih štirih radijskih postaj, ki imajo status posebnega pomena in svoj program prilagajajo izključno tej regiji, slišne še mnoge druge radijske postaje. Po raziskavi poslušnosti za leto 2007³³, ki je vključevala 2.628 anketiranih, starih od 10 do 75 let (vzorec je tako zajel skoraj 9 % prebivalstva na Gorenjskem) je slišnih še 10 drugih radijskih postaj. Radijske postaje s statusom posebnega pomena ne segajo po najvišjih mestih poslušnosti; prva se pojavi šele na petem mestu.

³³ Media Pool Radiometrija (2007): *Poslušnost radijskih postaj na Gorenjskem*.

Na prvem mestu je namreč drugi program RTV Slovenija – Val 202, na drugem mestu je komercialni radio – Radio Belvi in na tretjem prav tako komercialna radijska postaja – Radio 1. Oba pripravljata poseben program prav za Gorenjsko. Na četrtem mestu je Prvi program RTV Slovenija, šele na petem mestu pa sledi radijska postaja posebnega pomena – Radio Triglav. Sledita ji Radio Kranj in Radio Sora; pred Radiem Gorenc, ki je šele na desetem mestu, pa sta še Radio Ognjišče in Radio Ekspres.

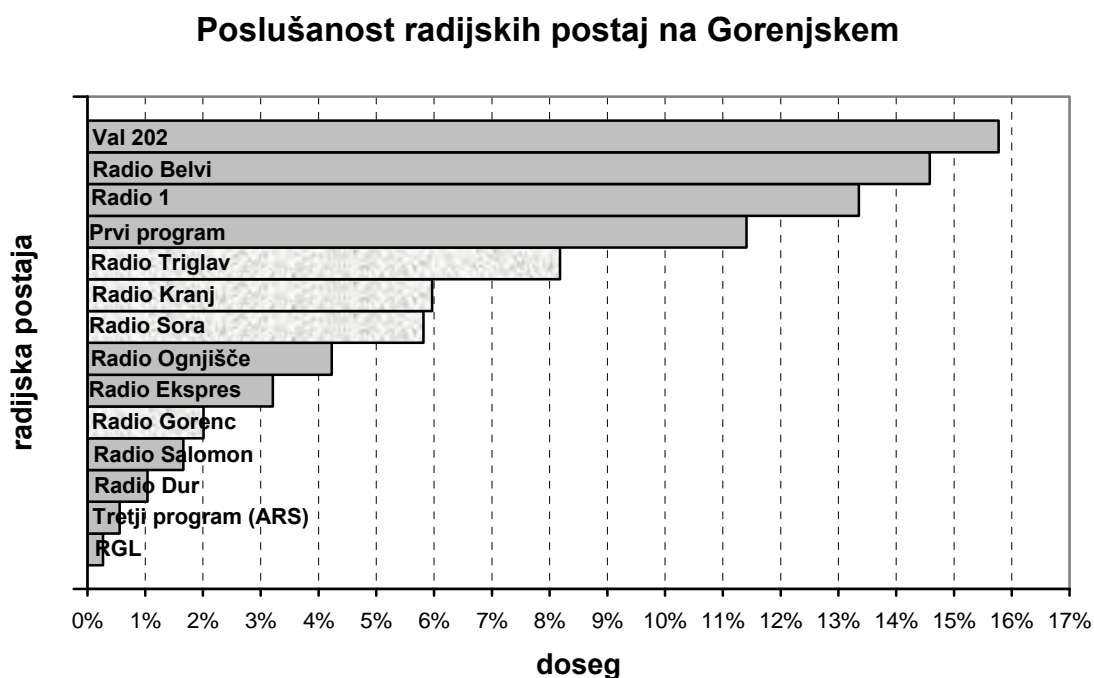
Glede na priljubljenost posameznih radijskih postaj lahko rečem, da poslušalci razvrščajo radijske postaje s statusom posebnega pomena na Gorenjskem skoraj enako, kot sem jih jaz opredelila glede na kakovost osrednjih informativnih oddaj. Ugotovila sem, da je najbolj kakovostna informativna oddaja na Radiu Triglav (med radijskimi postajami s statusom je tudi najbolj poslušana), sledita Radio Sora in Radio Kranj (med njima je tudi v poslušanosti minimalna razlika), nekoliko bolj pa zaostaja Radio Gorenc (tudi pri poslušanosti je nekoliko bolj zadaj).

Tabela 7.1: Poslušanost radijskih postaj na Gorenjskem

Vrstni red	Radijska postaja	Doseg
1.	Val 202	15,77 %
2.	Radio Belvi	14,58 %
3.	Radio 1	13,35 %
4.	Prvi program	11,41 %
5.	Radio Triglav	8,18 %
6.	Radio Kranj	5,97 %
7.	Radio Sora	5,82 %
8.	Radio Ognjišče	4,23 %
9.	Radio Ekspres	3,21 %
10.	Radio Gorenc	2,01 %
11.	Radio Salomon	1,66 %
12.	Radio Dur	1,04 %
13.	Tretji program (ARS)	0,56 %
14.	RGL	0,27 %

Vir: Media Pool Radiometrija (2007): *Poslušanost radijskih postaj na Gorenjskem.*

Graf 7.1: Poslušnost radijskih postaj na Gorenjskem

Vir: Media Pool Radiometrija (2007): *Poslušnost radijskih postaj na Gorenjskem*.

Sodeč po rezultatih poslušnosti posameznih radijskih postaj si poslušalci ne želijo le glasbe in trač novic (kot jih večinoma podajajo komercialne radijske postaje). Prvo mesto za Val 202 in četrto za Prvi program Radia Slovenija govorita o tem, da radi poslušajo tudi informativne vsebine; obe radijski postaji sta namreč uvrščeni med tiste s statusom posebnega pomena in morata tako zagotoviti določen delež informativnih, izobraževalnih, kulturnih ... vsebin. Tako, kot kaže, pri poslušnosti močno vlogo odigra vsečnost podajanja teh vsebin, verjetno tudi kakovost, pri kateri pa Radio Gorenc, Radio Triglav, Radio Sora in Radio Kranj – Gorenjski Megasrček močno šepajo.

8. PREDLOG APEK ZA IZBOLJŠANJE STANJA

Glede na obstoječe kaotično stanje na področju podeljevanja statusov posebnega pomena, predvsem lokalnih in regionalnih (take radijske postaje na Gorenjskem se na primer ne ponašajo s kakovostnimi, še manj z izvirnimi osrednjimi informativnimi oddajami, niti niso na prvih mestih po poslušnosti v svoji regiji), je APEK po poldrugo leto dolgem procesu

pripravil predlog Strategije razvoja radijskih in televizijskih programov v Republiki Sloveniji³⁴. V njem je opravil številna posvetovanja z zainteresirano javnostjo, s strokovno javnostjo in z institucijami ter izoblikoval predlog strategije za ureditev tega področja.

Najprej omenja, da država ohranja stališče, da ni zgolj RTV Slovenija tista, ki deluje v javnem interesu, temveč da javnemu interesu služijo tudi drugi mediji. Takšnim država podeljuje poseben položaj – status programa posebnega pomena (regionalni, lokalni, študentski, nepridobitni program). Status jim omogoča podporo, ki ni le deklarativna, temveč tudi finančna. S podporo medijem s statusom posebnega pomena in s sofinanciranjem programskih vsebin drugih medijev, ki so pomembne za zagotavljanje pluralnosti in vsebinske raznovrstnosti, za kulturo javnega dialoga, za spodbujanje kulturne ustvarjalnosti ..., država podpira uresničevanje »širšega« javnega interesa. Javni zavod RTV Slovenija ne glede na bolj definirano vlogo in stabilnejše vire financiranja namreč ne zmore vključevati vseh značilnosti dogodkov, življenja in delovanja ljudi na različnih območjih Slovenije ter posvečati vsem ciljnim skupinam poslušalcem ustrezno mero pozornosti.

Pri zdajšnjem načinu dodeljevanja statusov posebnega pomena APEK izpostavlja nekaj pomanjkljivosti, ki izhajajo predvsem iz nejasne predstave, katere cilje želi država na tem področju doseči, in zelo ohlapnih zakonskih definicij programov posebnega pomena. APEK pravi, da prav zaradi neobstoja učinkovitih sistemov verifikacije in evalvacije ne razpolagamo s celovitimi povratnimi informacijami o uresničevanju javnega interesa ter določenih ciljev in prioritet v programih, ki prejemajo javna sredstva. Izdajatelji programov posebnega pomena pogosto sami opozarjajo, da je programov, ki prejemajo državna sredstva preveč in da ni podatkov ne o količini ne o kakovosti subvencioniranih vsebin. Finančna podpora je smiselna in upravičena le takrat, ko ponudijo kakovostne projekte, ki jih v nasprotnem primeru ne bi zmogli ustvariti. Predvsem kakovostno informiranje je ključnega pomena za politično kulturo, tako na nacionalni kot na regionalni in lokalni ravni. Ob odsotnosti regulacije in prepuščenosti zgolj trgu bi bilo težko pričakovati, da bodo mediji sami skrbeli za ohranjanje pluralizma.

Na področju načina podelitve posebnih statusov je treba vzpostaviti dodelan sistem z jasnimi kriteriji. Bolj kot zdaj uveljavljen sistem dodeljevanja statusov APEK v svoji strategiji

³⁴ APEK (2008): *Strategija razvoja radijskih in televizijskih programov v Republiki Sloveniji*. Dostopno na http://www.apek.si/sl/datoteke/File/2008/informacije%20za%20stranke/strategija_razvoja_ra_in_tv_programov.pdf (3. april 2008).

predlaga sistem koncesij. Te v upravnem pravu predstavljajo način izvajanja javne službe na podlagi s pogodbo urejenega razmerja med javno oblastjo (koncedentom) in drugo stranko (koncesionarjem), v katerem praviloma dobi koncesionar posebno ali izključno pravico opravljati dejavnost v javnem interesu ali uporabljati omejen vir ali sredstva. V primerjavi z zdajšnjim načinom bi koncesije na področju programov posebnega pomena pripomogle k jasnejši določitvi pooblastil pri opravljanju javne službe, omejitvi števila, ustrežnejšem financiranju in učinkovitejšem nadzoru dejavnosti programov s posebnim statusom. V primeru koncesij se država lahko odloči, da bo koncesije podelila le določenemu številu koncesionarjev. Čeprav kandidat izpolnjuje pogoje za pridobitev koncesije, se država namreč lahko odloči, da mu zaradi nekih širših razlogov koncesije ne podeli (na primer če na določenem območju že obstaja drug koncesionar, ki ustrezno izvaja javno službo).

Za podeljevanje koncesij APEK predlaga naslednja načela:

1. Vsak prebivalec Republike Slovenije naj ima – ob na celotnem državnem ozemlju dostopnih programih RTV Slovenija – dostop do vsaj še enega dodatnega radijskega servisa s kakovostno in z raznovrstno lastno produkcijo programskih vsebin iz okolja, v katerem deluje.
2. S podeljevanjem koncesij država omogoča pogoje za razvoj in delovanje različnih kanalov komuniciranja, ki zagotavljajo pokrivanje in zadovoljevanje lokalnih in regionalnih interesov ter interesov posebnih družbenih skupin, ki za medije, delujoče na nacionalnem nivoju, niso zanimivi, ter vsakemu prebivalcu, v vsakem okolju in v vsakem trenutku zagotavlja možnost izbire med viri informiranja.
3. Država naj podeli koncesije predvsem tam, kjer takih dodatnih sistemov obveščanja, ki zagotavljajo pokrivanje in zadovoljevanje lokalnih in regionalnih ter drugih specifičnih vsebinskih interesov, trg ne zagotavlja oziroma ne omogoča.
4. Za pridobitev koncesije se lahko potegujejo le izdajatelji programov, ki:
 - so pri izvajanju radijske dejavnosti zavezani visokim poklicnim standardom, s poudarkom na zagotavljanju profesionalnega novinarstva, zaščite otrok in drugih občutljivih družbenih skupin pred neprimernimi vsebinami, zavezanosti skrbi za slovenski jezik ter visokih produkcijskih in tehničnih merilih;
 - ustvarjajo primerno količino lastne produkcije visokokakovostnih informativnih vsebin, s poudarkom na z lastnimi novinarskimi kadri ustvarjenih dnevnoinformativnih oddajah ter negovanju zahtevnejših žanrov informativnega in

interpretativnega novinarskega sporočanja, ki presegajo novičarstvo in posredovanje agencijskih vesti;

- se posvečajo lastni produkciji izobraževalnih vsebin, vsebin za otroke ter kulturnih vsebin, pri čemer se povezujejo z izobraževalnimi, vzgojnimi in kulturnimi ustanovami na območju, v katerem delujejo, ter spodbujajo avtentično kulturno in drugo avtorsko ustvarjalnost.

Ob upoštevanju dejstva, da je Slovenija kot celota zelo majhen trg in da na njem obstajajo omejeni človeški in finančni viri, je, vsaj ko gre za podeljevanje posebnih statusov, nesmiselno in pravzaprav v nasprotju z javnim interesom, da bi tovrstne koncesije podeljevali prevelikemu številu radijskih ali televizijskih postaj. Vsak program posebnega pomena mora imeti dovolj široko zaledje za primerno velikost občinstva in gospodarstva, ki že sama po sebi mediju omogočata večjo stabilnost poslovanja. Izjemoma bi lahko država podelila koncesijo tudi izdajatelju programa z majhnim območjem pokrivanja, če bi bil za to poseben javni interes, na primer v obmejnih ali geografsko in kulturno izrazito specifičnih območjih. Poleg tega bi bilo treba zagotoviti možnost, da lahko za pridobitev koncesije na določenem območju kandidirajo skupine programsko povezanih radijskih programov, ki bi na tem območju zagotavljali tako pokrivanje dogajanja na območju njihovega skupnega delovanja, kot zadovoljevanje komunikacijskih potreb ožjih, lokalnih območij, na katerih delujejo posamezni programi iz skupine.

9. SKLEP

Radiu zagotovo ne gre napovedovati konca, saj, kot je že uvodoma omenjeno, živi na desetini ozemlja Republike Slovenije, to je na Gorenjskem, kar petina radijskih postaj s statusom posebnega pomena in se bori za svoj delež poslušalcev in oglaševalcev še v poplavi komercialnih in nacionalnih radijskih postaj. Zdi, da je Gorenjska svojevrstna posebnost; daje vtis, da je (glede na omenjene podatke) neusahljiv vir novic, izrednih dogodkov in stanj, da uspe zapolniti toliko radijskih minut in kar štiri osrednje informativne oddaje na tem območju. A temu ni tako, saj ta vtis ni ravno pravi; to sem spoznala in dokazala skozi svojo analizo osrednjih informativnih oddaj na treh radijskih postajah s statusom regionalnega posebnega pomena in eni radijski postaji s statusom lokalnega posebnega pomena.

V svoji prvi, osnovni hipotezi sem trdila, da so *na področju Gorenjske štiri radijske postaje s statusom posebnega pomena (kar pomeni štirikratno financiranje s strani države) odločno preveč; vsebine informativnih oddaj se namreč zaradi relativno majhnega prostora ponavljajo*. Hipoteze ne morem ovreči. V teoretičnem delu sem namreč opredelila, da so na Gorenjskem štiri radijske postaje s statusom posebnega pomena in da za svoje delovanje prejemajo finančna sredstva preko razpisov Ministrstva za kulturo Republike Slovenije. Prav vse štiri radijske postaje so dobile denarno pomoč za osrednje informativne oddaje, ker naj bi prinašale informacije, ki jih prebivalci Gorenjske drugje ne dobijo. Ugotovila sem, da glede na vsebino težko govorimo oziroma ne moremo govoriti, da gre za štiri različne informativne oddaje, saj se od skupno 39 novic kar 14 novic ponavlja, kar pomeni, da je dobrih 35 odstotkov vsebine skoraj identične. Razlika je namreč minimalna; nekatere radijske postaje temi namenijo stavek ali dva več kot druge, bistvo pa je povsod isto. Ugotovila sem tudi, da ponavljajoče se vsebine niso naključne; ponavljajo se novice o aktualnih gorenjskih dogodkih.

V svoji drugi hipotezi sem trdila, da so *izbrane oddaje grajene na količinski ravni, kar pomeni, da se tako ustvarjalci, kot komisija, ki sredstva podeljuje, osredotočajo le na predpisano minutažo oziroma odstotek programa, ne pa na kakovost vsebine*. Te hipoteze ne morem popolnoma zavrniti, saj je opaziti, da oddaje nekako zgolj stremijo k predpisani minutaži oziroma jo nekatere tudi dosega in da v ta namen uvrščajo v osrednje informativne oddaje vsebine, ki niso le regionalne, ki so stare ali opazno služijo kot »mašila«. Radio Gorenc s svojo osrednjo informativno oddajo doseže slabo polovico predpisane minutaže (ob morebitni normalni porazdelitvi preko dneva), ampak je, glede na vsebino, moč opaziti, da želi čim daljšo oddajo. Prve novice so namreč aktualne, ob koncu pa so dodane tudi take, ki niso povezane zgolj z dnevom, v katerem je bila oddaja predvajana. Ne išče pa informacij na STA. Radio Triglav doseže dobrih 80 odstotkov vsebin v uri, ko je na sporedu osrednja informativna oddaja, prav tako kot Radio Gorenc pa minute pridobiva na račun sicer regionalnih vsebin, a brez pravega pomena za dan, v katerem je oddaja predvajana; gre za novice, ki so lahko »vedno v rezervi«, uporabijo pa se ob pomanjkanju vsebin. Glede na posredovane vsebine lahko sklepam, da si pomagajo tudi z STA, saj je bila ena izmed novic močno podobna novici, ki jo je tisti dan objavila STA. Radio Sora je edini, ki z informativno oddajo izpolni zakonsko obvezo vsebin tiste ure, saj delež malenkost presega 100 odstotkov; tako ima celo »nekaj sekund plusa«. Prav tako kot že omenjeni radijski postaji pa išče minute v neaktualnih vsebinah; enako uporabi novice, ki so lahko »vedno v rezervi«, doda pa še stare novice. Uporabi namreč kar tri novice, ki jih je v tistih dneh (ne samo tisti dan!) objavila STA

in je celo nenatančen pri domnevnem prepisovanju vsebine (pri športni novici je izpadel osnovni podatek – vrsta športa). Radio Kranj – Gorenjski Megasrček z osrednjo informativno oddajo izpolni skoraj 82 odstotkov predpisanih vsebin za eno uro, ki pa jih doseže ne le z regionalnimi novicami. Za razliko od ostalih radijskih postaj ne podaja splošnih in starih novic, ampak preseže okvire regionalnega dogajanja in se dotika tudi vseslovenskih tem. Prav tako pa se močno opira na STA, saj je kar šest novic izjemno podobnih.

Glede na vsebino torej težko rečem oziroma ne morem reči, da gre za štiri različne informativne oddaje, saj je dobrih 30 odstotkov vsebine skoraj identične. Prav vse štiri radijske postaje pa so dobile denarno pomoč za osrednje informativne oddaje, ker naj bi prinašale informacije, ki jih prebivalci Gorenjske drugje ne dobijo. Skupaj je ministrstvo za kulturo omenjenim radijskim postajam za informativni program namenilo kar 177.875,50 evra³⁵. Še enkrat tako lahko tudi poudarim, da drži trditev B. Hrvatinove³⁶, da »država (prek izbire pristojnih komisij) načrtno financira samo del programskih vsebin, ki sodijo pod kategorijo javnega interesa. Praktično v celoti je financirala njihove informativne programe in tako z državnim denarjem vzpostavila novo informativno lokalno RTV mrežo«. Informativne oddaje vseh štirih gorenjskih radijskih postaj s statusom posebnega pomena so bile namreč financirane s strani ministrstva za kulturo.

Ob vsem tem je zanimivo tudi, da je ministrstvo na svoji spletni strani v razpisnih pogojih³⁷ jasno zapisalo, da »v sofinanciranje ne more biti sprejet projekt, ki kandidira na katerem koli drugem javnem razpisu za sredstva iz državnega proračuna ali je na katerem koli drugem javnem razpisu že bil izbran v sofinanciranje«, ni pa pozorno na to, da imena oddaj niso enaka v radijskem programu in na prijavnici oziroma kandidaturi za sredstva. Radio Gorenc je oddajo na razpisu poimenoval Gorenjske novice, v programu pa Gorenjske novice na Radiu Gorenc. Radio Triglav je na razpisu kandidiral z oddajo Novice izpod Triglava, v programu pa ima informativna oddaja naslov Radio Triglav včeraj, danes, jutri. Radio Sora je na razpisu dobil sredstva za Novice na Sori, v programu pa predvaja Dober dan, Gorenjska. Radio Kranj

³⁵ Ministrstvo za kulturo (2007): *Rezultati rednega letnega javnega razpisa za sofinanciranje ustvarjanja programskih vsebin medijev*. Dostopno na http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Razpisi/rezultati/2007/jpr21-mv-2007/jpr21-mv-2007-B_programi_PPP.doc (3. januar 2008).

³⁶ B. Hrvatin, Sandra (2006): *Po razpisu za subvencije medijem: Uravnoteženi in komunikativni*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/27/medpol/doc> (4. januar 2008).

³⁷ Ministrstvo za kulturo (2007): *Razpisni pogoji*. Dostopno na http://www.mk.gov.si/si/razpisi_pozivi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1%5Bshow_single%5D=796 (15. marec 2008).

je edini, ki je povsod imenoval informativno oddajo z imenom Gorenjska danes. Poimenovanje pa ne bi bilo tako zanimivo in nenavadno, če ne bi leto prej na enakem razpisu ministrstva za kulturo³⁸ radijske postaje s statusom posebnega pomena dobile denar za naslednje oddaje: Radio Triglav za Novice – včeraj, danes, jutri, Radio Sora za Dnevno-informativne oddaje in Radio Kranj – Godan, Gorenjska danes. Imena so si tako zelo podobna, da (morda upravičeno) lahko sklepam, da gre za iste projekte in so torej večkrat dobili proračunska sredstva na enakem razpisu (vsako leto se namreč ponavlja). Ne samo, da ministrstvo za kulturo financira iste vsebine večkrat, le na različnih radijskih postajah, ampak dejansko načrtno podpira mrežo informativnih oddaj na radijskih postajah posebnega pomena.

Glede na trenutno stanje na Gorenjskem lahko rečem, da poslušalci zagotovo dobijo dovolj informacij o dogajanju v njihovi regiji z eno samo informativno oddajo in ne potrebujejo kar štirih »različnih«, a v svojem bistvu zelo enakih. S tem ko ministrstvo za kulturo preko svojih razpisov financira informativni program na štirih radijskih programih namreč ne omogoča raznolikosti in boljše informiranosti poslušalstva, saj se vsebine ponavljajo, in tako eno samo stvar večkrat plača.

Na Gorenjskem bi primerno rešitev ponudil tehten premislek o tem, katera radijska postaja si zasluži status posebnega pomena, katero pa z njim samo »umetno ohranjajo pri življenju«, ker ima pač že dolgo tradicijo in so jo ljudje vajeni. Slednje namreč ni dovolj opravičljiv razlog za sofinanciranje in zagotovo ne pripomore k pluralizmu medijev in informacij. Analiza osrednjih informativnih oddaj enega, sicer naključno izbranega dne, pa vendarle ni dovolj za presojo, katera radijska postaja je najboljša; analizo bi bilo potrebno narediti tudi na ostalih segmentih programa in tako najti najboljšo postajo v celoti.

Morda bi bilo vredno premisliti o združitvi radijskih postaj s statusom posebnega pomena in ohranitvi najboljših elementov posameznih vsebin. To omenja tudi APEK v svoji strategiji, ki za rešitev trenutno neurejenega področja statusov posebnega pomena predlaga podeljevanje koncesij manjšemu številu postaj, predvsem pa na istem področju le enemu, in tudi povezovanje posameznih medijev v skupine, ki bi poskrbele za pokritost določenega področja.

³⁸ Ministrstvo za kulturo (2006): *Rezultati rednega letnega javnega razpisa za sofinanciranje ustvarjanja programskih vsebin medijev*. Dostopno na http://www.mk.gov.si/si/razpisi_pozivi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1%5Bshow_single%5D=796 (15. marec 2008).

10. LITERATURA in VIRI

- Aleksić, Jelena, Božidar Flajšman, József Györkös, Majda Širca in Darko Štrajn (2006): *Medijski mrk. O referendumu o Zakonu o Radioteleviziji Slovenija*. Ljubljana: NUK.
- B. Hrvatin, Sandra (2002): *Državni ali javni servis. Perspektive javne radiotelevizije v Slovenije*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Briggs, Asa in Peter Burke (2005): *Socialna zgodovina medijev. Od Gutenberga do interneta*. Ljubljana: Sophia.
- Brojan, Matjaž (1999): *Začetki radia na Slovenskem*. Ljubljana: Modrijan.
- Crisell, Andrew (1986): *Understanding radio*. London, New York: Methuen&Co.
- Merljak Zdovc, Sonja (2007): *Preteklost je prolog: pregled zgodovine novinarstva na Slovenskem in po svetu*. Ljubljana: Za založbo Hermina Krajnc.
- Pirc, Tatjan (2005): *Radio: zakaj te imamo radi*. Ljubljana: Modrijan.
- Poler Kovačič, Melita in Monika Kalin Golob (2004): *Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri. Znanstveni zbornik ob 40. obletnici študija novinarstva na Slovenskem*. Ljubljana: FDV.
- Siegel, Bruce (1992): *Radio production*. Boston, London. Focal Press.
- Splichal, Slavko in France Vreg (1986): *Množično komuniciranje in razvoj demokracije*. Ljubljana: Komunist.
- APEK (2007): *Strategija razvoja radijskih in televizijskih programov v Republiki Sloveniji*. Dostopno na http://www.apek.si/sl/datoteke/File/2007/javni%20razpisi/strategija_razvoja_rad_tv_programov_rs_del_osn.pdf (19. januar 2008).
- APEK (2008): *Podatki o radijskih postajah v Sloveniji*. Dostopno na <http://www.apek.si/sl/radiodifuzija> (1. februar 2008).
- APEK (2008): *Strategija razvoja radijskih in televizijskih programov v Republiki Sloveniji*. Dostopno na http://www.apek.si/sl/datoteke/File/2008/informacije%20za%20stranke/strategija_razvoja_ra_in_tv_programov.pdf (3. april 2008).
- B. Hrvatin, Sandra (2003): *Zakon o RTV Slovenija za 20. ali 21. stoletje ?* Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/17/javnrtv> (10. januar 2008).

- B. Hrvatin, Sandra (2004): *Zmeda zaradi Zmed-a*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/20/rtvpos/> (14. januar 2008).
- B. Hrvatin, Sandra (2006): *Ali snovalci medijske politike razlikujejo pluralnost, različnost in raznolikost medijev?* Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/26/regulacija> (3. januar 2008).
- B. Hrvatin, Sandra (2006): *Po razpisu za subvencije medijem: Uravnoreženi in komunikativni*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/27/medpol/> (4. januar 2008).
- Golčar, Bojan (2004): *Bo v etru še kaj programov posebnega pomena?* Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/19/mpolitika/> (7. januar 2008).
- Klinar, Rina (2001): *Naj lokalni radio ugasne*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/10/zakon/> (11. januar 2008).
- Ministrstvo za kulturo (2006): *Rezultati rednega letnega javnega razpisa za sofinanciranje ustvarjanja programskih vsebin medijev*. Dostopno na http://www.mk.gov.si/si/razpisi_pozivi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1%5Bshow_single%5D=796 (15. marec 2008).
- Ministrstvo za kulturo (2007): *Razpisni pogoji*. Dostopno na http://www.mk.gov.si/si/razpisi_pozivi_in_javna_narocila/javni_razpisi/?tx_t3javnirazpis_pi1%5Bshow_single%5D=796 (15. marec 2008).
- Ministrstvo za kulturo (2007): *Rezultati rednega letnega javnega razpisa za sofinanciranje ustvarjanja programskih vsebin medijev*. Dostopno na http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Razpisi/rezultati/2007/jpr21-mv-2007/jpr21-mv-2007-B_programi_PPP.doc (3. januar 2008).
- Ministrstvo za kulturo (2008): *Razvid medijev*. Dostopno na http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Razvidi/razvid_medijev.pdf (3. februar 2008).
- Oseli, Petra (2001): *Ima tretji radijski sektor v Sloveniji prihodnost?* Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/12/radio/> (13. januar 2008).
- Petković, Brankica, Jernej Rovšek in Sandra B. Hrvatin (2006): *Sporna določila o financiranju programskih vsebin*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/26/zakon/> (9. januar 2008).

- Rovšek, Jernej (2006): *Kaj je na medijskem področju mogoče urejati z zakonom*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/26/zakon/> (22. januar 2008).
- Stare, Špela (2005): *O subvencijah za medije naj ne odloča komisija*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/24/politika/> (25. januar 2008).
- Vezjak, Boris (2006): *Kdo so člani strokovne komisije*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/27/medpol/> (25. januar 2008).
- *Zakon o javnih glasilih* (1994). Ljubljana: Uradni list RS 1/728. Dostopno na http://www2.gov.si/zak/zak_vel.nsf/zakposop/1994-01-0728?OpenDocument (5. januar 2008).
- *Zakon o medijih* (2006). Ljubljana: Uradni list RS 110. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2006110&stevilka=4666> (5. januar 2008).
- *Zakon RTV Slovenija* (1994). Ljubljana: Uradni list RS 1/729. Dostopno na http://www2.gov.si/zak/zak_vel.nsf/zakposop/1994-01-0729?OpenDocument (4. januar 2008).
- *Zgodovina Radia Gorenc*. Dostopno na <http://www.radiogorenc.si/pozdravljeni.html> (26. januar 2008).
- *Zgodovina Radia Sora*. Dostopno na <http://www.radio-sora.si/?a=RADIO%20SORA> (26. januar 2008).
- *Zgodovina Radia Triglav*. Dostopno na http://www.radiotriglav.si/o_radiu/zivljenjepis.html (26. januar 2008).
- *Zgodovina RTV Slovenija*. Dostopno na <http://www.rtvlo.si/razgodovina/index1.htm#> (26. januar 2008).
- Žilič Fišer, Suzana (2006): *Javnega interesa ne zagotavlja le RTV Slovenija*. Dostopno na <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/27/medpol/> (17. januar 2008).

10.1 Arhiv oddaj

- Radio Gorenc (2007): *Gorenjske novice*. 10. avgust 2007, 16.00.
- Radio Triglav (2007): *Včeraj, danes, jutri*. 10. avgust 2007, 17.30.
- Radio Sora (2007): *Dober dan, Gorenjska*. 10. avgust 2007, 14.00.
- Radio Kranj – Gorenjski Megasrček (2007): *Gorenjska danes*. 10. avgust 2007, 14.00.